BKSH

BKSH

BKSH

ΠΙΘΡΣΙΑ

BKSH

BUKUREȘT
1895

BKSH

I'IOBSIJA

I

QIEAI

Ecu este qe yà nga gjû' yjte pa rrezar' e pa zotje, qe levrijne ne hapesirat pa au' e pa fund.

Ecu este q' yà : qiêâi ne mest te gjû' yjet, qe âzhene trupa te qinjsme. Qiêâi este hapesire pa kufi e pa ane. Hapesira s' ka as te poshte as te sipre. I'âû trupat' e gjisme vine potâs' e mbajne qeri tjeterine me fuqit âsgese, nuke perpijsne kupe, se s' i le faqija debogese.

Yjte levrijne me vrap te esme ne hapesirat. Hapesira este plot me ajër. Ajëri este mem' e trupavet te qiejsme âe ai' i ajyre.

Trupat' e qiejsme zdahene ne mese, potuâohes zâe pases. Hasesit' o vine pel potuâoheset, potuâohesit' e vine potuâe mesesit, âe nesesite nuke rine me qe vest, si e pandehune qenoti, po secdijne ne hapesiret baske me potuâohesit' e me pasesit' e tyre.

Yjte, qe sohesne natene ne hapesiret, jane te gjâe mese te mbeftej, po dukesne te vegele, se jane esme lark' nes. (Fyiyre 1).

(F. 1)

Na poluloheit' e pasesit' e tyre s' i sohemë fort.

Kast' e plotë (ekliksia) esto, si done ca, lend' e pa her' yj, a, si done te tjerre, tufe yje-mergimë sa-ne, pa na duhëte si ujergoke, se per atje i mbarohete fuqija drites' se ayrit. (F. 2).

(F. 2)
Kast' e plotë

Keto, qe na nrà syri nrve, jane eume te ecmà, po nëtj gjëlesise pa ane jane fort te paka.

Nuke munt gerin i urte to mohoqe gunet' e diturivet, se te ditërit' i lanë trequare pa dyqinë mir' e bukure ãe gër' e gjatë.

Trupat' e qiejeve nëahuse me hete. Ilo nga keto botete pa ane esht ãe kot' e dërëit t' ese.

Dërëi este q' yà nerses, potuñoliesit' e tij jane:

1. Mercuri
2. Afrodita
3. Dea
4. Mari
5. Getuni
6. Kroni
7. Urani
8. Neptuni

Keta jane n' emere. Ne mest te Kronit e te Getunit jane nentedhete yj potuñolies' më te vegele e pa emere. Dea ka qe pases, q' esht Hena. Getuni ka katre pases. Kroni ãe Urani lanë nga tete. Kroni ka ãe qe pëñ potuñe soje si unaze.

Dërëi este q' yà ecu' i mëll i zjarrtë. I'ide potuñohesit' e tija jane keputure soje.

Dërëi me gjithe potuñohesit' e tij ka zene ne hapesirat te pa ane gjaste dylliane ãe gjaste qiell mëllane ferrsahe vent. Ne ferrsah este 40 milje metra.

Potuñohesit' e tij i vine pëñ dizëit duke kënyere me hostit te tyre si migi se krët, dërëi u ep te gjëeve drit' e te nxehete.

Dërëi este 1,407,008 here n' i mall nga ërth. Drit'

e diellit i vjen ditët 'me 8 te hana e.k. 13 te grimc, duke marr 70,000 fersahe nile me ç' do te grimc.

Vragu' e drittese e marvme vet nga kjo : Qetuni ilame se ka katre pasca, i pari nga keta duke arkure pell Qetunit, si hena pell ditët, i zihete drita me 24 ore dr 20 te hana qe here. Ilo duke mergunre ditu nga Qetuni, mergohet ede koh' e te zenit t' ati pasesi. Kur vete m' anet tjatre, q' este finel i mergimit, kohenu qe ndrom 16 te hana dr 226 te grimc. Kur ze grape, t' i aferohete ditu Qetunit, ce dr koh' e renjese te aferohete.

Nga kjo mopete vet faqeza, se drita, sa te vije nga q' ap' e perkit te ditët e n' anet tjatre, beka 16 te hana dr 26 te grime. Dicka me qene ne mest te potese, qe ben ditu, duke arkure pell soje. Ditë' e ti do gyneson' e kasaj kohe, sa t' i vije ditët, do-me-thene: 8 te hana dr 13 te grime.

Ben este 185,000,000 mije-metra lark nga Dielli.

Me 24 ore kellohete ditu qe here ne boutit te vet andrej ana, q' esch dishine ka ditene, tjatera ka natene, se mbetite me t' ejet.

Me 365 dit' e 5 ore dr 46 te hana mbarua potukimne, qe ben pell dielit. Kejo kohe dishete qe vit.

Nga te kelyerit te ditët ne boutit te tij bencie nata e dita, nga te potukuarite pell dielit benene te katre kohete, do-me-thene: vera, te kopate, vjeletete dr dimori.

Muajt' e vrrese jane: marsi, prilli, maji, te te-kopavet: qersori, kopiku, gushi, te vjeletavet jane: vjeshta, britmi, brymori, te dimerit jane: dimeresi (sezendrua), kalendori, shkurti. (F. 3).

(F 2)

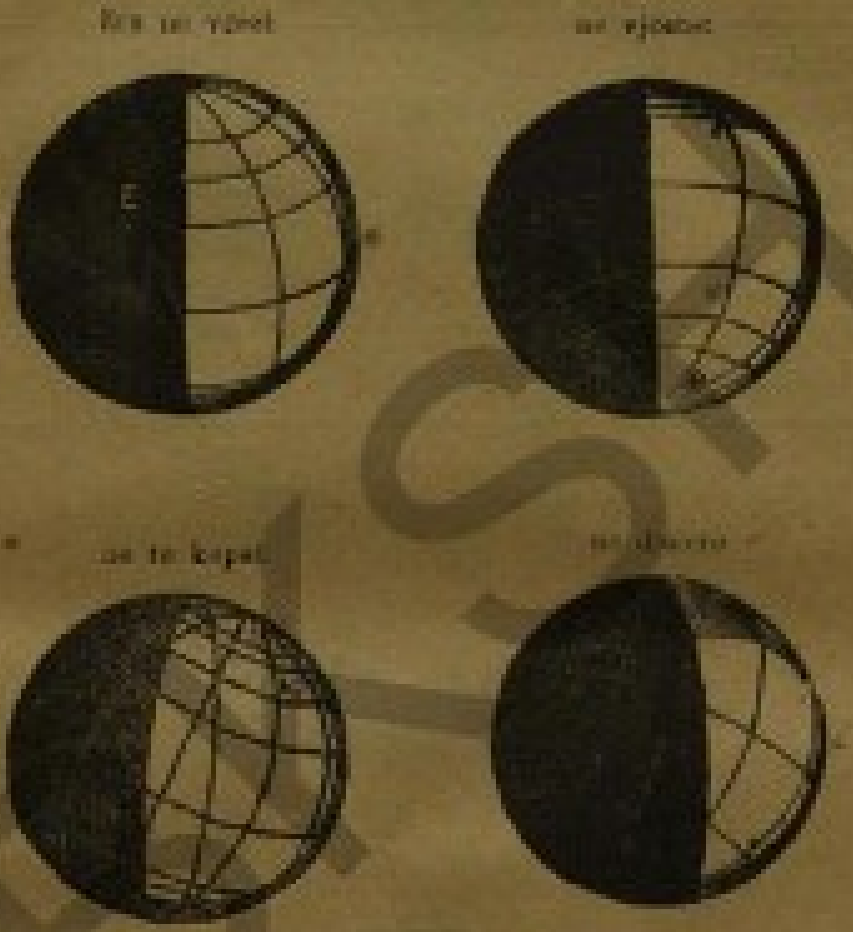

Dita ße nata ße te agrohtet' e 3gut «tohun' e pakesohene nga vendi, qe nuer ßen fuke arßure pol dißit.

Te kellyerite ue bostit te vet, te potuhzarite pol dißit, mergimi nga dißi e mallerijs nuk' este qo ne gße potuhohesit tq dißit, po ka sunue ndryeinat, andaj dit' e nat' e tyre ße nofi s' este qe, po este ne kete «enyre:

Potsistemi	Mergimi nga diela:	Këtyrja në kosmik:		Të prendarise pelcës dielës:		
	Kilometra	ore	të koha	vit	dite	ore
Merkuri	15,000,000	24	5		88	
Afërdita	27,000,000	23	21		224	17
Dheu	35,000,000	24	—		365	6
Magi	18,000,000	24	39	1	322	
Jupiteri	196,000,000	9	56	11	315	
Kronosi	364,000,000	10	16	29	166	
Uranosi	732,000,000	*		84	7	
Neptuni	1,330,000,000			166		

Mallëri i tyre (sipas madhësisë):

Dheu 1

(F. 1)

Merkuri është sa $\frac{1}{3}$ e Dheut

(F. 2)

Afërdita është sa $\frac{7}{8}$ të Dheut

(F. 3)

*) Vrenës e Neptunit i' a dhanë kok' e këtyrjaw tyre ni herë.

Mari este sa $\frac{1}{7}$ e Tokut

(F. 7)

Qetuni este si 1470 here ni mad se Dru

(F. 8)

Kroni este si 867 here ni mad se Dru

(F. 9)

Vrani este si 77 here ni mad se Dru

(F. 10)

Neptuni este si 152 here ni mad se Dru

(F. 11)

Kesa te gjke bojne boton' e dedit. (F. 12).

Ilëu este 16 miliarë fërsahe të katrogrosurë i mallë dë 6 stateliano qilegramë i rendë. Pë r potuke sojë në hegjim që terkuzë, dotë jetë 9,000 fërsahë. Nga zëmr' e tij gë ne fagët estë 3183 fërsahë Faq' e ërrat estë 32,000,000 fërsahë të katregoniqtë.

Brendë estë lenë i zjartë, jastë ka gjatësë, ka trëm' e lagësë ër estë pajës ag trz. (F. 13).

(F. 13)

Kësë po dëm janë ër pë ë dëcët' e ërrë, të cilëtë janë këputurë, si ë ërë, paj dëlët. Po dëlë vetë s' ka vënë cipë, së estë i mallë. Mund më kohë gumë të verë, sindekur kë nëstrë, po një kohë estë gëm' e largë. Ehë yjtë kanë vëzhjë, po jët' e tyrë eët' e gatë gumë. Ila në vënë t' yllë, që vdës, lint tjatr' i ri n' ellërt.

Hëna i vjen pë ërrë ër haskë më atë i potëlobërë dëlët. Më 29 dit e 12 orë e 44 të hënë e 51 të grimë mbaron hëna që hër' ndën' e saj pë ërrë.

Si ëë, q' e bën pë ë potëlë dëlët fëshkazi ë më

te pate se te grre, p' andaj ẽs i qsaete here më sunt' e here më pake, astu e hen ẽs hena pẽl' e saj potuke ẽrrt. (F. 14).

(F. 14)

Kur i vjen afere, nurgjini se unse te tyre eshte 356,800 teije-metra, kur i largohete eshte 406,500, nez' i nergjinit eshte 381,000. Ngj' i hovese eshte 10,917 mije-metra, skeadij' e saj, q' eshe aqa qendr' e potes' e ger ne pedi, eshte 3,475.

Hena eshte 400 here m' i fore nes nga dielli, p' andaj nie qese sunte n' e vogrlle nga ẽrre, ne sinkrte e mbi se dielli. (F. 15—16).

(F. 15)

(F. 16)

Hena s' ka vete drite; , po drita, q' i sohene, vjen prej dielit.

Kur vjen hena ne mest te dielli, e te ẽrrt, sinsiekur potuẽshete, anen' e ndriture e ka kundrrjt dielit; shere

ärut i tregos anen' e epete, ße andaj s' e eobeme farr; pastaj, sindekur petaïohete, e eobeme ç' do nate pake me te sume driten' e saj.

Kur vjen hena kundrejt dieäit, eße äën' e ka ne mest e eobeme te tere, se ka anen' e ndrituare drejt ura.

Kur ndodhete ne brinje i eobeme gyneene; se gruaa tjatere, q' est' e ndrituare, bijn n' anet tjatere, sindekur bije ße zgas ne gnues' e epete.

Do-me-dene henn, sindekur este pambuhake, göe-qe q' ane ja ndrin dieäi. Si këtehete, neve i eobeme vetem ate ooge te unese ndrituare, qe kemi drejt ura. (F. 17).

(F. 17)

Ndryeimi' e henes

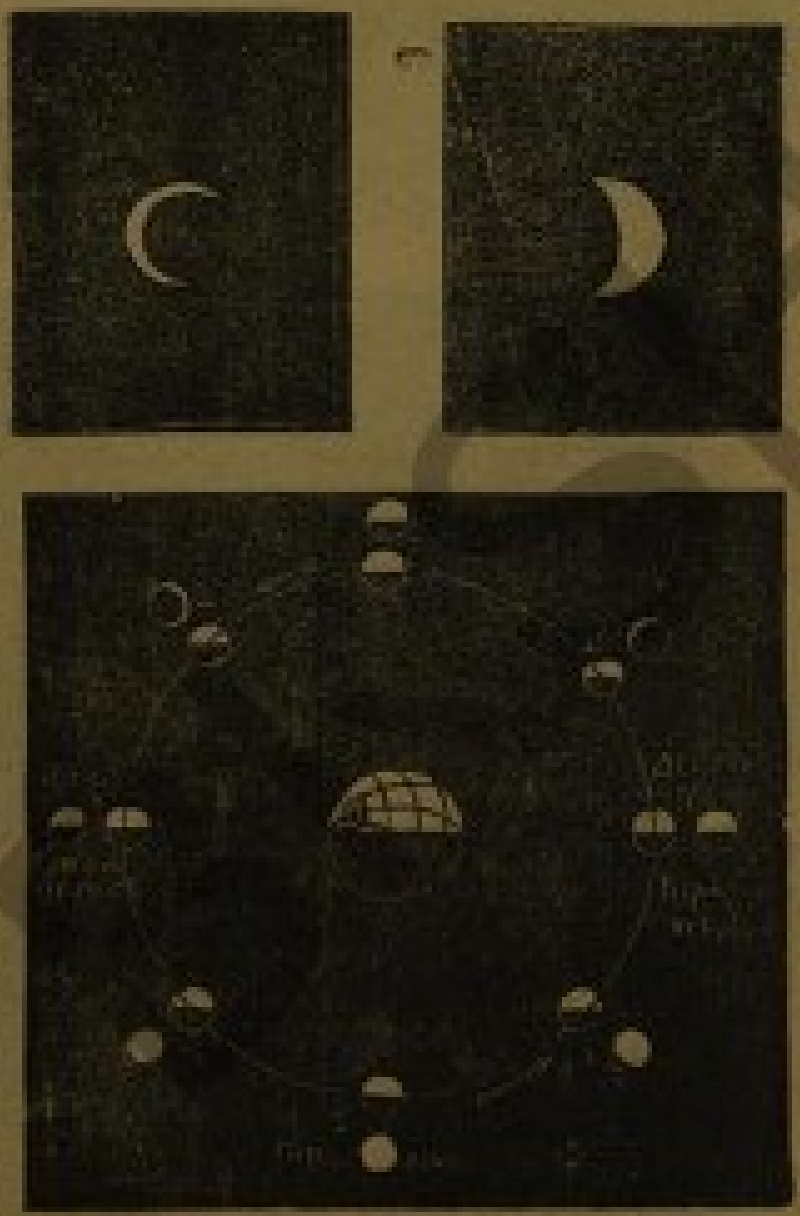

Sic Hena, si ẽa te tjere' yj, dalen ardure prẽ. kẽ-
ante ẽr n' bostit te - ja.

. Hena este qe yẽ i h pasures, ta pases i dashit, e
potsẽches i Zeut

Ecu b-ẽe ne kenena este, s' ẽsme, keputare aga

dizëi, si ãz potzïobesit' z tjere te tl. Hena este keputure nga ãra kur kanu qese trup i vjetim. Ilo ãre, si qe se' i mad, i pembea creue, ãz vjete benese; andaj hesa ka puk' ero nje ëlle mbime. Vec kenoj, dale plasure cip' e zej nga te ãatete eame dgadure, benese me s' i ka ndzeture eanse te nxehte ne zemere, ãz este gjilo gur' e skomb-e (f. 18).

Bimerat' e kafset' e ẍut pojne me te nxitetit te ẍrat, qe ka me zemere, ẍe me uj' e me ere, ja ẍe me dritet e me te ngrohtet te dinjit.

Ho seme nga te ditarite done, se ẍe bena ka pak' uj' e pak' ere, ẍe bimera te paka e gë te gzim.

Te zenet e henes' e te dieNit

Kur vjen hena ña e ilake kundrejt dinjit, ẍic ẍu prudete drejt-per-drejt ne mest te tyre, dritene e' i vjen paj dinjit henese, ja ze ẍu; ahere hena mbetete e opete per sa te prapsete ẍu, e t' i lenqe dritene. Kesaj i ẍrasi te zenet' e henese.

Kur nga qe here, qe ndodhete si dume, drejt-per-drejt ja ze pike dritere; ahere kena zenet' e tere. Ho ẍe nga qe here ndodhete ña pake jaste; ahere i ze vetem qe cope te dritese, e henese i zirete vetem qe pjese. (F. 19).

(F. 19)

Te zenet' e dinjit prape este nga te kyret' e henese drejt-per-drejt ne mest te dinjit e te ẍrat. Ẍe te zenet' e dinjit beuete si te henese, here i tere, e here qe pjese. (F. 20).

(F. 20)

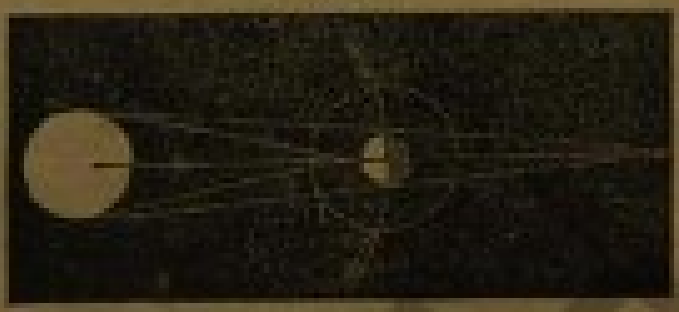

Yjte me biset

Yjte me biet jane gatuλohes, po bejne [illegible] se largo, e pel te pere. Ele ata jane Yj, po jane se pejtλo me qe avek te denduro, ele stadek r a vjen drita nga dieki sdriton ße avuline ß' ajy dukete si biet.

Ter me set me sume se 100 yj me biet kane pare yt' e te dituret. Ilo retena treve a dime kohene, qe bejne per qe te potuλuare; i pari de 75 vjet, i dyti 6 vjet e 9 muaj, i treti 12 vjet e 8 dit. (F. 21).

(F. 21)

Yjte :

I'iße keta yj, qe soheme, jane fort lark qeri-jaterit, ẽße te mbeẽzq fort eume.

Keta yj gße, ẽs me dieẽine tene, e me gße potekohesit' e ti jane qe tufe. Hersipere ketyre gradete knst' e pluhuri pẽ e potuẽe.

Jaste kesaj tufe soheme sot-per-sot me tefqyre te mkaruare eume tufe yje, si ẽe tenese. Ilo hapesira, si ẽame, an' e funt s' ka, ẽe yjte s' kane zvarr' e fut.

Yjte kane dy fuqi : qe qe beqine qeri-tjeterine, ẽs qe qe debejne qeri-tjeterine. Il' andaj ; sicilido vjen potuẽe duke kẽyere. aq s' e qes tjeleri.

Ellti :

Vendi qe mbetete ne mest te yjet nuke eshte fyl ; se fyl vent s' ka ze hapesirt, po eshte plot me qe ge, qe s' dukete, ẽe i thone Eliz, si e ẽame.

Ajy eliri, sa do qe s' dukete. eshte i ati i gße truperet.

Sindekur gertate, qe dalene nga ẽeu, benene prape. astu ẽe yjte benene nga Eliri, ẽe kur prisene, benene perseri eliz, per te bere prape yj.

Herezit' e vjetere isine te genyere, ẽe pandehnine se dielli i vien potuẽe ẽrut baske me gße yjte ! Si qerin kur eshte ne vapor ẽe kur iken vagori i dukete zikur iken ẽeu. Hiqnine me sent qe pe drejt nga ẽeu e ne dieẽi, pastaj nga ẽieẽi e tutje. genine ç' do musaj drejtper-drejt yj, ç' u thosine cipa, ẽe ata jane 12, qe dieẽi ç' do musaj gradete kunerejt qerit syres. Ne kjo nuk'

este nga te potuksarit' e dikit prej ðrut, este nga te potuksarit' e ðrut prej dikut.

Atyre yje, si ðsme, u kane ðene çipa, ðe ç' do çipi i kane vene qe emere me vethe.

Emerat' e çiparet jane keta:

1. Qeng' i Dikût gendete kanârejt ti ne Mars
2. Kau i . . . . . Hrîk
3. Biqaku i . . . . . Maj
4. Karaviða e . . . . . Qersor
5. Dragoj i . . . . . Kopik
6. Dverza e . . . . . Gnot
7. Hena e . . . . . Vjeatot te 1
8. Herçoiaku i . . . . . " 2
9. Harqu i . . . . . " 3
10. Keði i . . . . . Dimeror
11. Kova e . . . . . Kaðandor
12. Hsaku i . . . . . Okurt

Mergimat ðe punja:

Hena este m' e vegele nga te gjit' yjte, po, me qene m' afert, na dukete m' e madhe nga te giðe me gjâ' ate prape s' est' aqe si e soheme; po este sume m' e madhe.

Hena na dukete sikur este me qe vent me yjte, sðe kjo s' est' e vertete; se yjte jane sume me mergnare nga hena.

Ðke rete, qe jane nd' erot, na vjen si kur jane tek jna' yjte; se qeqsharte syri.

Potukohesit' e dikût, qe jane soket' e ðrut, me qene m' afert sume nga yjt' e tjere, i sohemi me te mbedhe

nga ata : pa ata te tjerete jane neses, si dishi yne, ße sume no te mbellrg nga sokel' e ßrut.

Muri njherte no mest te te tjerevet, se este si i kuq; andaj ngrezit' e vjetere e kisine Herendin' e luftese, se i ngan gjkut.

Çetuni, a Kroni dukete i madh, i bardhe, ekr si me skendija nga peti, prj te cilit est gojeke, si flame.

Aferdita dukete no te ngdire, e sunt' e ndrieqime, andaj te moçinite e kisine per Herendi te bukurise.

Aferdita duhete ße yl' i mengesit. Ilo Aferdita s' dukete pise-qe nslaj te ngdirit, e sohreme ße esme jete ndaj mbromr.

Herezit' e vjetere ket' yl, qe dukete here me te ngdir' e here me te agrysure, s' e dinine q' est ajo ; po i pandehsine dy : Kur e sihnize me te ngdire, e quanine yl' i mengezit; kur e sihine me te agrysure, i doshne yl i mbremesnese.

Merkuri este afer dishi: andaj dukete me te perendurit te dirkit, kur este nga ne' e ßrut.

Zoti, me qene sume n' i mal nga gille potnjoheite, ndonese este lark, dukete sun' i ndriqim. Vrapi ße Neptuni e' sihene pa trjqyre.

Çeqa na dukete sikur este qe tok pr state yje te vegele me qe vent. Ilo ata jane dirj te mbesleq, e sume te merguase qeri pej tjeterit.

Kur agrysete, na dukete sikur perendon dielli ; po s' est' asta : dielli este n' ato vent, po ßeu, duke kthyere, i ep krahete, pa s' e sohene.

Astu ße era, qe ka gyren' e ujit, na dukete si qe pelhur' e kalterte ; pa kapesira este pa sse.

Yjte loçija' e vine pel, duke Kfyere kuke-gjulmazi, me vetlk te mall me gatjet te fuqise hoqese; po nuke perpiqen' e s' aferohene, se s' i le fuqija dubonese.

Qemoti qerezija mbaltej yjet, pa ubenise 3e tytyrat' e kiçine ngrehure sume pepalla per sta.

Qe 3e fytyrate.

Merkuri

(f. 24)

Asevilla (P. 89)

Bejnotza (P. 89)

Mars

(P. 47)

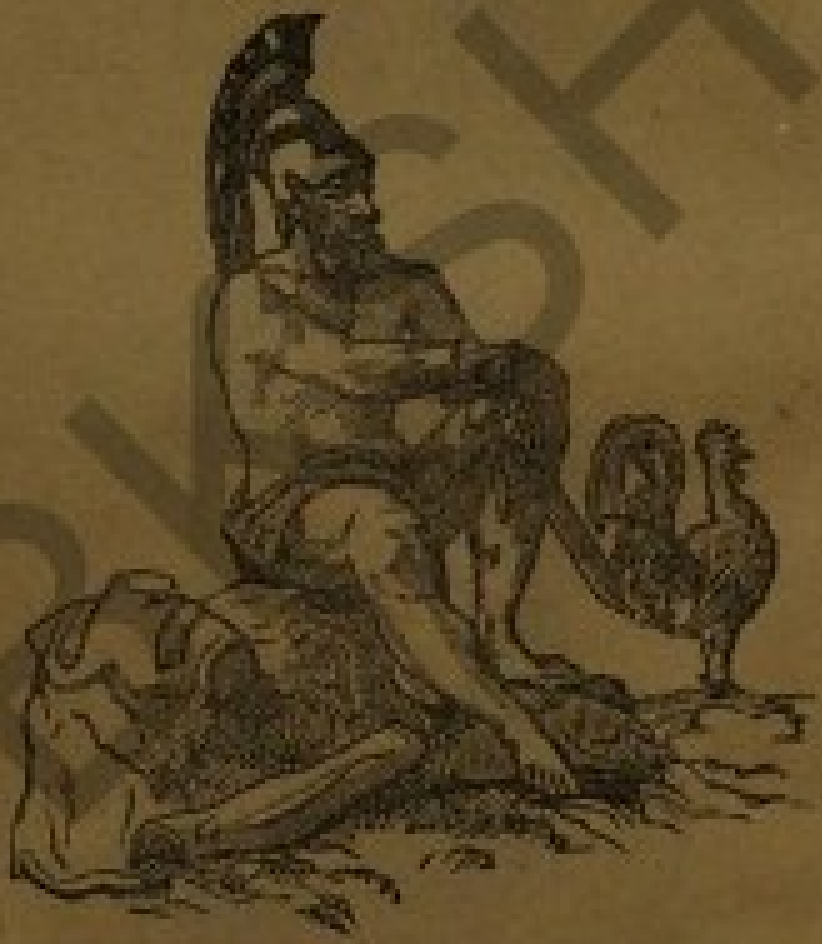

Cetuni, a K[illegible]ni (q' a kishte perendi te m[illegible]të as
hanta gille ç' pi[illegible]te).

(F. 5[illegible]

Zefsi a Zofi

F. 21).

Iłosiłoai, qe łułrcto łłr nor rucrit te astronomit, qe
e geti, Neptoa.

(F. 30)

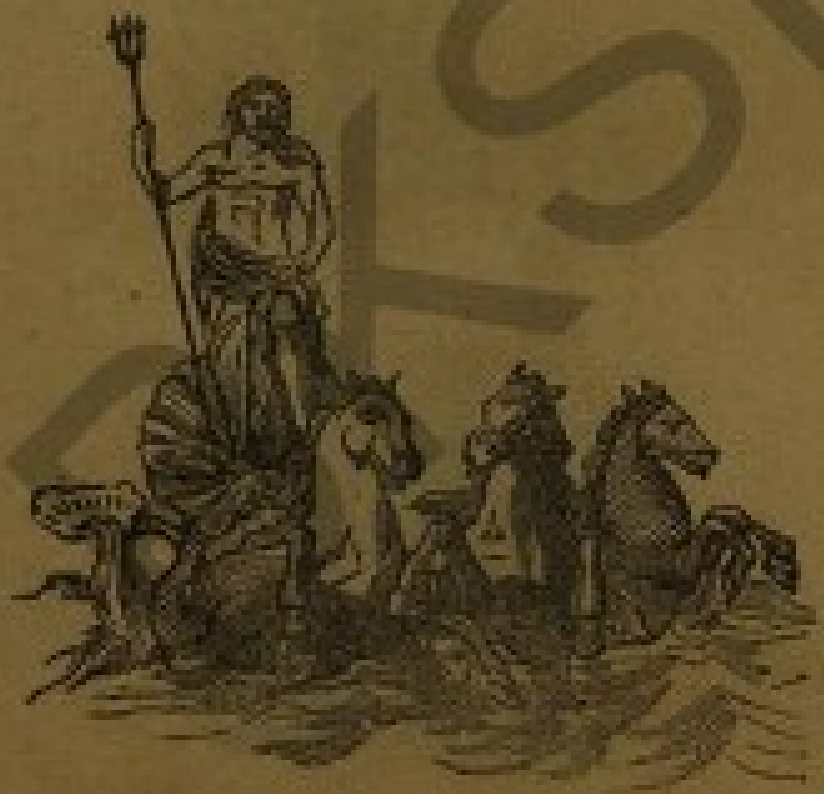

Diêâi (Apolon)

(v. 31)

Hena

(F. 32)

N' emerit te këtyre jane të ditete :

dit' e diellit—e djela,
" " hënës—e hëna,
" " martit—e marta,
" " merkurit—e merkura.

E ejtja ãe 'e premtja s' dihene cili se te kujs dit jane.

Dit' e Gjetanit, a e Kronit, est' e setuna.

Si besoñne ne kohet te vjetere ega te ceate Muzat'

a nuscte, qe mesomine qe voise qera la ajo, qe pésente qisaine. (F. 38).

(F. 37)

Ele dy stata yjs, qe ̈ ́uknene ne hapesirat, u kane vene emere Ariu i mal e Ariu i vogele! (F. 34)

(F. 34)

Me tejqyrete solleme ca si re te merguara esme, qe ́a nde jane tufe yjs te large, a lend' e sume, q' este duke her' yj, si de knet' e pllahuri. (F. 35).

(F. 35)

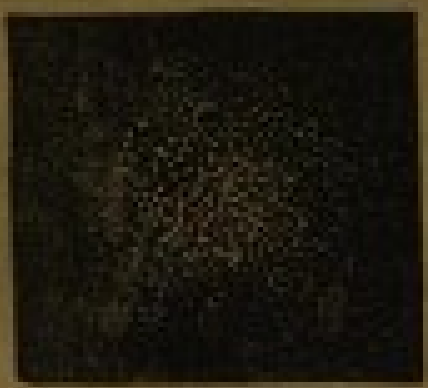

Yjte, qe bijesa jane vertet yjt te vrgele, a qare te keputuré nga yjte, qe vine poš ne hapesiret, pa kur j qasene ðeut, i pemben ðru me frqit hiqese.

Kur hyjne krenda a' eret te ðeut me gune pembim nðiesne, pa perhapene a' eret, a bijese mbi ðet, a daliesa se ris nga sra de mapen' tden' e tyre prape.

II

GEU

Kur ukegur nga dirsi ëru, iste q' yll i sëritore, q' i rij pell dritës, po duke skuare sume mijera vjete, -ks zeus te vere cipe, si qunoçi kur fjolaçe, ahere ube sj qe skendij' e suare o më mire jte ëmf si qe kenglì i mbaluare.

Ilo lend' e brendesm' e nxehte duke bogitare cjonte cipen' e drëtej jaste. Mijera vjet kane skuare kesto, pekete, qe derdhcine jaste, benine pale, brigje, fuca, malc.

Era ze vjerrit e pecajera me tyre e me lendo, q' isine gel soje, duke rene mi ërt, benine qe fure lende te pecajcre. Se cis lend' e brendesme bogittr, cipa hapj, zërvonitj de pale te ra behcsine. Koste ne sume kohera te gata duke nerysuare, ube gujat' e ëcut. Nga palet' e gujates' ve ëcut te parate jane te zjarta, te tjerate jane te ëcyta, e sicila ka emerin' e soj. (F. 36).

Halete sume here gendene te vecta, ole sume here

(F. 36)

te perzjera. Ca jane te drejta e te tjerate **me kodra.** (F. 37).

(F. 37)

Nga ato te sparu te mbeša n' ato kohe te **muna** este ndrysuare **eume** here faq' e frosta. Mahte jane here fusa e fneate male, laga tere e tera Lage **ej** ej.

Iša si este kušuare **qi** e este fjentuare era, ka zene dale-nga-dalu poshimi: Se pari jane here **ca** baristera te dobeta **zene**, pastaj **ca** kafse me' **sanare**, qe ng' ato este **ze** me **suaj** e lendes' se prleyet. (F. 38).

(F. 38)

Më pasëj kalon te pa mbarues e të vdekurës jete
të gjurë. (F. 39).

Ne-mbe-dete pale ka gujat' e dent, si cila ka pasure bërerat' e kafeet' e saj. Ne palet te fundit osto tfsqare gerin.

Gujat' e dëut ka brenda metalete, florine, erpendine, hekurine, ramene, plumpne, gurat' e vëgzre etj etj etj.

Ha esbe merzani e te tjera, qe jane ne mest te metalit e te baristes. (F. 40). Hasëaj este sfunguri me eshe,

(F. 40)

qe jane ze mest te baristes' e te gos' se gaze. (F. 41). Il' anëaj kefe este q' sile, q' i haskon te giba e na petca si jane bere ne rale.

(F. 41)

Ka sume male ške, qe del zjar sgrue, kojo ka tregon faqrza zjar' e zemres' se šrut. (F. 42).

(F. 42)

Ky zjar, qi del nga ške, beacte ngoj' e ternetzvet te krejt.

Munt te zjelene termetne ške njerate, qe hyjne brenda ne šet, pa duke perzjere me netale krejtin' e trendi-tine škie, a kenen' avuš, e avuši me faqit te mäde, qe ka, duke mar' alle, e trendit škie prš soje.

Uji, duke bsalsuare me netalet brendà ne šet, sume hire gra q' ndi' e del i nxehte me sume terlik. (F. 43).

(F. 43)

Kesta jane e keto te ngarn kane pasure ße soket' e ßrot, qe jäße pitnλohosit' e dießit.

Ilo dizli rete, q' eet' i at' i tyre, me qen' i naß sume s' ka ße vene cipe.

Guyat' e ßent ka brenda vrima e speßa, gur' e skembej, pepeq e lumenj, ße sume te tila te tjera (F. 44).

(F. 44)

Ila ka metalitë, qi jane te vlyera e te nevojshme
[illegible], andaj qarin i ekjer me fjera' e i perdor (F. 45).

(F. 45)

Tri te katreta qo-kua se fiqej' se Zoti j ka zene
laga e qo të katrete tera (F. 46).

(F. 46)

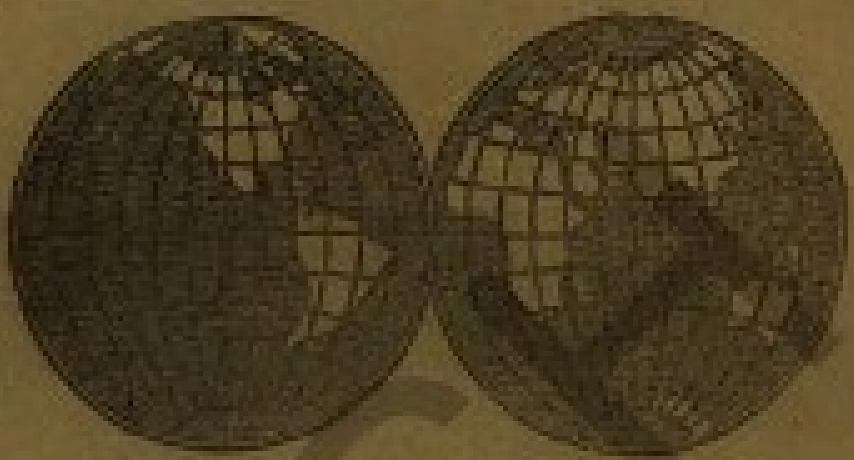

Fuq' e ârat ka lig' a gjuhë fesa te gera e male te larte ku leig' e shembeq e gerar, male, qe nxjepene rjar, kenetë, pepeq e lumeq, mjs. ne Valure, nisi e shtisi, gryka, qe ndajne dy tera e pig, q' i bashkon nj etj. (F. 47).

(F. 47)

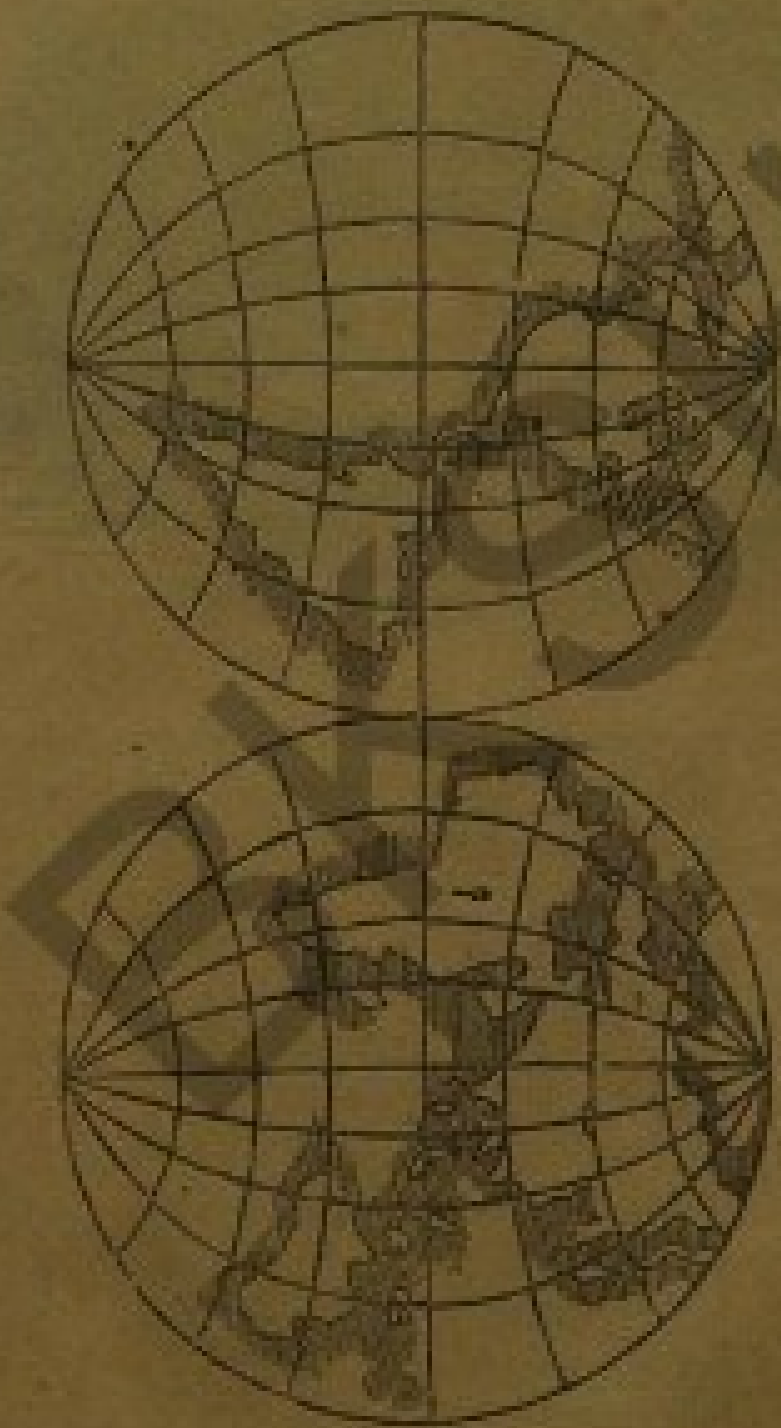

Harerat' e drurete

Harerat' e himerat' e drurete janë qe fare të gjëra, po ndahene me emno familje.

Kane pergoi brendà ne ftet, kercune fjethe të dojat' e fletete e pemete.

Ilo ka fle lar' e dru pa penë.

Pojne me te agrohtet' e druz me aj e me ere të ne te nxehtet e me drifet te ciciz.

Ndonese janë qe kane gjithë himerat' e harerat' e drurete, kamo eume barrenë ne mest të tyre, ca jane eume te vogela e te tjerë eume te mbetta, ca kaz' ere te ofrtë e ca te ligë, ca e kanojne qerine te tjerat' e helmojne. Kon janë të mirathete.

Lulejn ka ne mest qe qul, ni ate ka qe pluhure, ni pluhurit ka ca fij, q' ata janë ca meshkuj e ca femera. Bashkim' i atyre bon fenebe. (F. 48).

(F. 49)

Drerete, qe jane nga qe femije, sa: tolazne (f. 43).
F. 49)

Barerat' e drurete ë-kijne uje nga ferr. mapene ze fuqi nga tra. Drurete kane palcera, misne, cipena, levrgene ze nyjrte.

Drurat' e barerate si ër kafeeto jane no pike faqrt te ëmt, po jane ër ca, qe gendene me pake rendr e s' jane takdo. ca mbijno vete e ca mbëmne, ca pojne eume e te tjerate pake etj ng.

Bimete prurri, fidra, miseri, zihi, tarsera, okeri: picrli, zoë' e ëmt, patatja etj., ax vaqejne me ze kafeete, asta ër lakerat' e barerate. Na hyjne me eume pune ze drurete. Hardhica, ërl. kerpi na ves. Hamete, kafija, ezqiri, çaj, e pika te tjerata i duhene qerezise.

Herta erte ne kombet te Herrdise ubi ërt.

Kafeet' e qet' e gaka

Pet' e qaka mbëmne se pari me katre, te ëmt, te fagas' se ërat, t' ujit, t' rrese. Hardhicne se cia me kafee, apes, pelq, qika, krimba.

Duhene vdarake etp. q' celne me katre kembe, duturake ato, qe duturojne. svapsike ato, qe hiqene svape ri parperi etj., notarake qahene t' ujit, ze ato ndahene se dy, se ca pojne vrtesa ndë ngo mb eret, qe ka uj, e ca pojne ze s' ujet elz jaste. Nga trazi, nga kembe, nga qeqi, nga zeri jane te qilyemz. Me sefmoli jane ca te hata e ca t' ngera.

Mie-agreness jane ca e ca har-agreness etj. etj.

Jane eume kafee te vogela, qe s' isohemo dot ne sy, po na i pefsn mikroskopi: ☕

Hasaj jane krimbate, ghistrate, kerudhe, gerperiqi' e erperkate, ngalate, iriqi, keteri, urdhi etj., qe jane te

ërut. Ha jane nllazenate, mëzate, vjeucte etj. Has
ziyre vine nus' e kalese, min, kavalja, ijeguri, ëelpra,
ujku, spiu etj. Hisqito jane eume fare si ke epesën.
Kafsat' e spest' e bute, qe qahena te stepise jane pula,
vesa, pata, miska, ëelja, ëija, loga, kali, mnëza, go-
mari, kamila, qeni, macja.

Majmunete jane me te xgyate nga gjile kafshja. Si
eate trendafili mbret i luleret, astu ke eragoj eate mbret
i gide kafsevet.

Kafsete adahune ke ndryse me dy? qe tufe ben ke-
lyse, tjatra ben ve. Lakuriqi ngan si me egzs, si fu-
tarce, qo pjes kelyse, dake ben ve. Astu ke dosja eate
fare gesku, po ben kelyse.

Kafsat' e stepise te kaletija jang eume te nevojsine
ke te vlyera per qerine, se ato e nzqrjne, e vesine 4' e
ashaën' e i bejne gide pumete.

Ehe qe krimp e qe mëze i hyn me pune qerint: qeri
i ben mendafsine, tjatra i emblesou gojene me mjalte!
Ehe ndiga me bukurit e mbretit ehe hibili me zot te
bukure e defrem qerine!

Zot i mad e i vertete i fali qesint gide ç' i dukete!
(F. 50).

(F. 50)

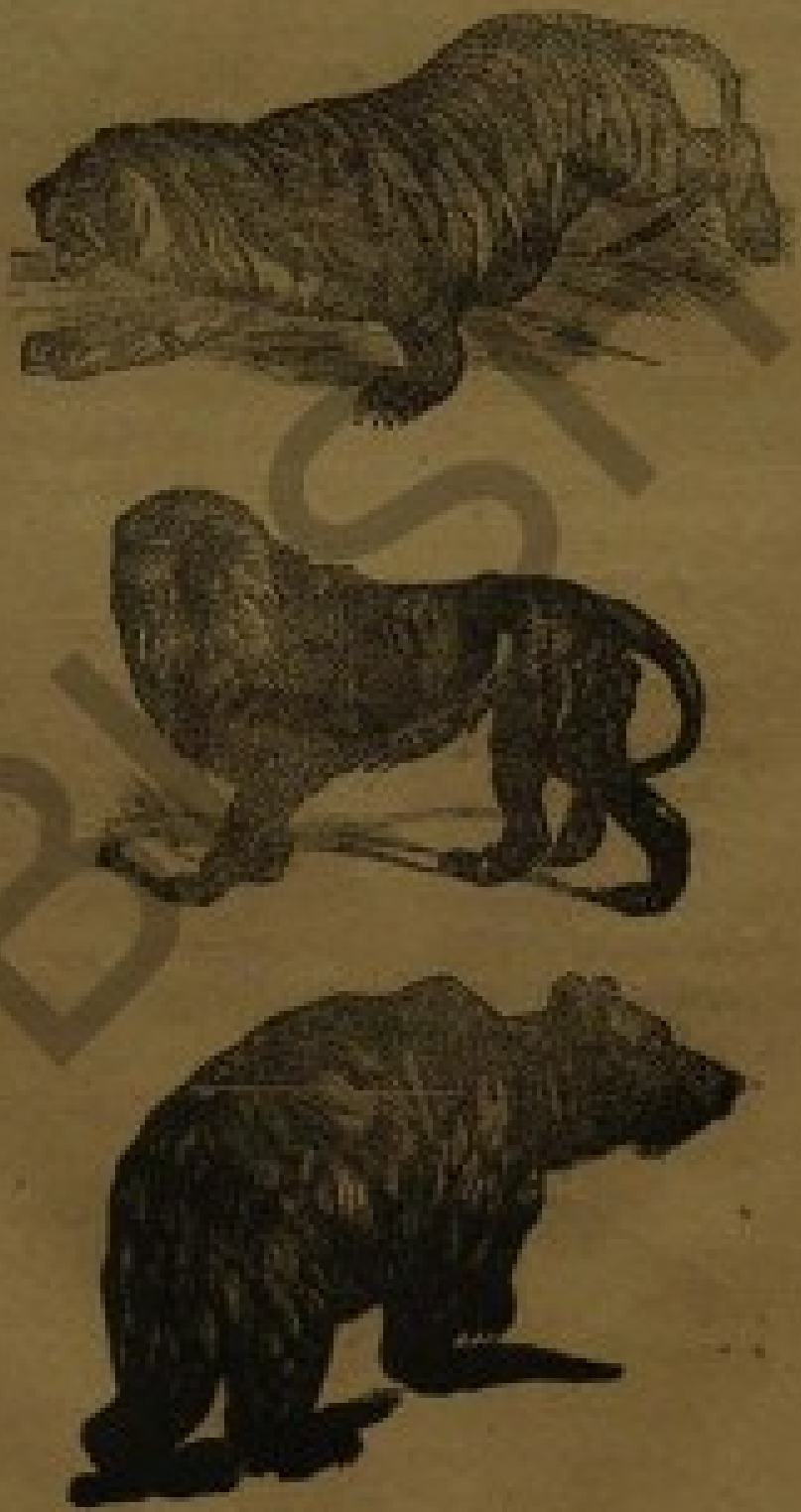

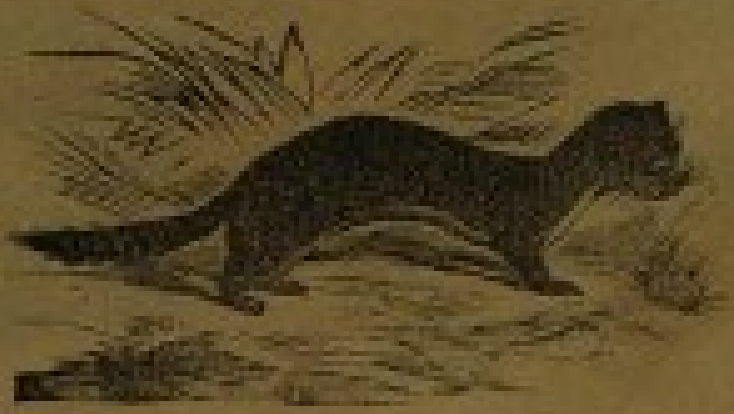

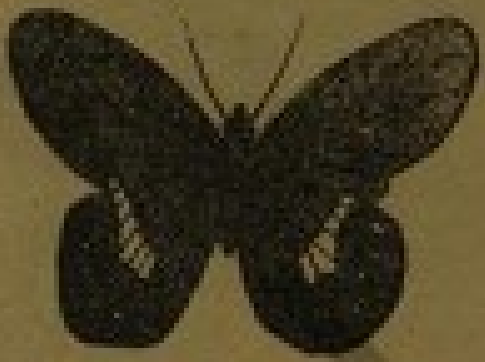

BIBLIOTEKA E ... TIRA ...

Trupate

Trupate, qe jane te Zoti, ndahene ne tri: 2-te ngurete, si guri, si plumbi, si hekuri etj., 2-te ujsim, si uji etj., 3-te tymte, si avuj' i uji etj.

Q' ko trup est' i ngjeure prej druçes, drudete ndihdene r bejne Zgonjete, Zepimte perpjqen' e bejne trupine.

Ne nest te druçevet e te Zgonjevet nate nqija hesqese, q' i haskon ar fuqija Zeboqese, q' i ndez.

Trupat' e ngurete kane mo te forte fuqine, hegese, t' ujsimte e kane te skrifete, te tymtate mo te skrifete.

Uji na i peftz te trija, se est' i ujsim, ga kur ngrin, behet' i ngurete: ezr kur nxihet' e kokalete n' avuj, beset' i tymte.

Uji kur' hengj' avuj vgrohete shtro, ga duke xgezuare nxr fuqi e vet k' te ohme. Kur zjen uji ne kusit te mbulosare me depate, avuj e hid depasese perpjete. Aqtu Ze Sjerate, qe Zyjne brenda ne ftet, duke ber' avuj uji te ngrohtete, mont te sjede zemerth' e te lekuruje Zena!

Avuji kur Se vegjat' e anijes' e avujit, Se t' nles' ne hekurte (Fr. 51).

(F. 51)

Ëẽe uji e era e keẽrjue meẽren' e muẽlrit me fuqit te tyre, po fuqi e avuẽll ẽete sum' e forte.

Kur i nxeh dielli ugerat' e ẽent, beẽen' avuẽ, ẽe avuẽl ngrihete perpjete, e benete re (F. 52).

(F. 52)

Rete jane te lehta, pa qendrojne n' eret, po kur fluene, avuẽi kẽrhet' e benet' nje. uji me qene m' i rende nga era, ngele poste e bije ei.

Kur ngrin aiz, benete breser' a debore. Floqt' e debocese kane dise fytyra (F. 53).

(F. 56)

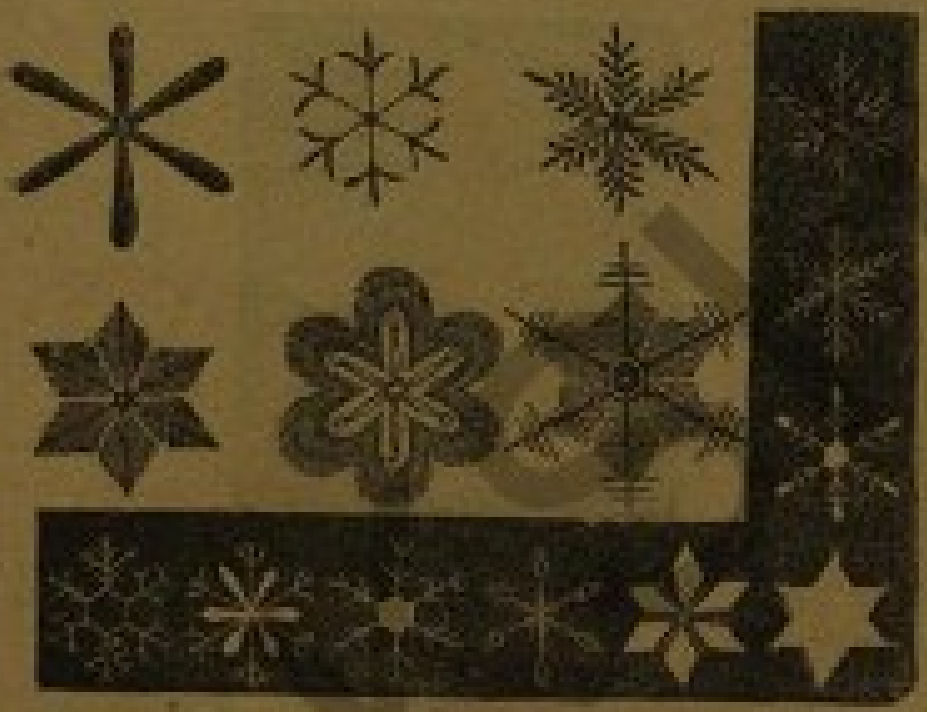

Kosta ecte ke vrsx e bryma, qe behene nga lagesir' e ftoit, e ciila heurte qiuj, e agrihete n' tret.

Te dy fagit' e ilektricit deke perpjekure ne ret, bejne ze e flake, dorne-ftene gemimz' e vetetimene. (F. 54). Nga qe kto fak' e ilektricit, q' i fteni puft, uqete

(F. 54)

mbe ðe e bûje me vende te larte, se ata e hoqene me-
zare. (*F.* 55).

(*F.* 56)

Me ilustrue nxënë të xhenies pulrore mbe 3e (*F.* 56).

(*F.* 56)

Ner te spetuare nga dem' i pafrse, kemi pafe-hege-sine, q' este qe fil i lidure mbi stepit nga q' ane ke nga tjatra i kalure ne det. Ajy pra e heq pafene il' e kelet ne det pa fare demi. (F. 57).

(F. 57)

Nga an' e vreint mbledste anen' ilustrik me te pale, pa tfaqste soje qe drite n' erct, q' i maknit te padiku-rite. (F. 58).

(F. 58)

Gia bon pekrr' e pepeqte ße lumeqte, pa vete ne drrt, po ßeu s' mbetete ßate, se mban uje brenda, p' andaj, nuke strohin' zër lumeqt' e gorsl' s pusete fare.

Uji sa te kete kryete to larte, aqa hîčete perqjete duke burnare, kur gen zë. (F. 59).

(F. 59)

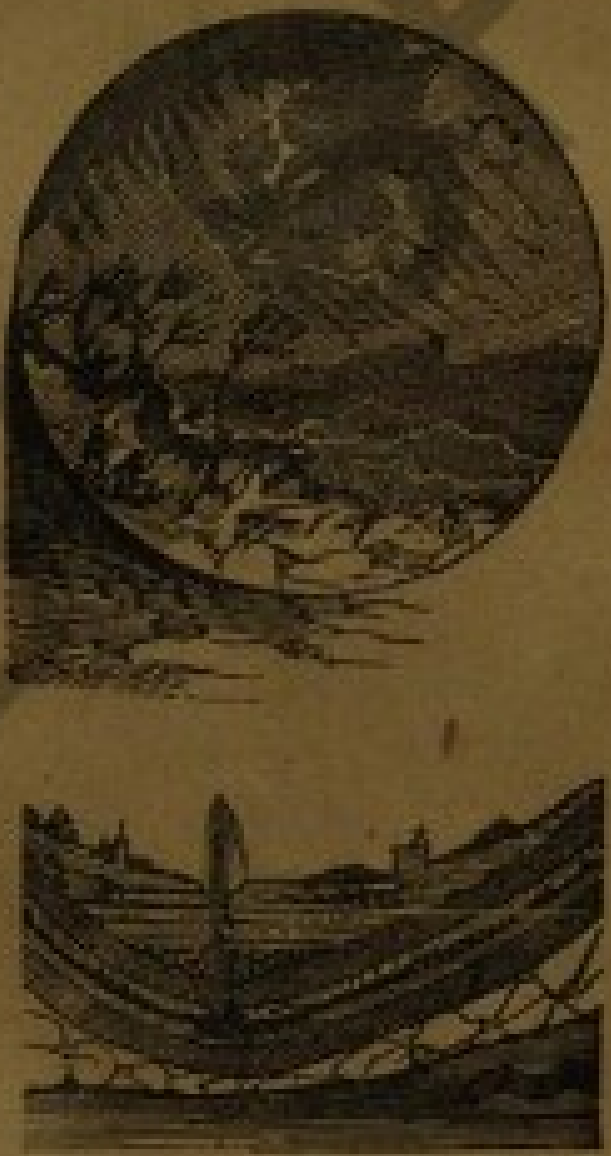

Uji este ηε trup i ngjeshur pej dy trupash: ka ηο pjesë shtesën (lëpetoren) dhe dy idrezën (ajetoren). Uj' i është ka ∂a krip' e sunë mbetet te tjera, dε ajerat' e ∂ënt kanë mbetet, q' i mαβinë duke shkuar neper ∂ët.

Ne mbushçim q' ese ne uje e te peshojmë ηε trup, ga të kelλasemë brenda dε të peshojm' sërë, ajo trup humbet aqe në peshë, sa peshon uji, q' i ze vendin trupi, ga derdhët. (F. 60).

(F. 60)

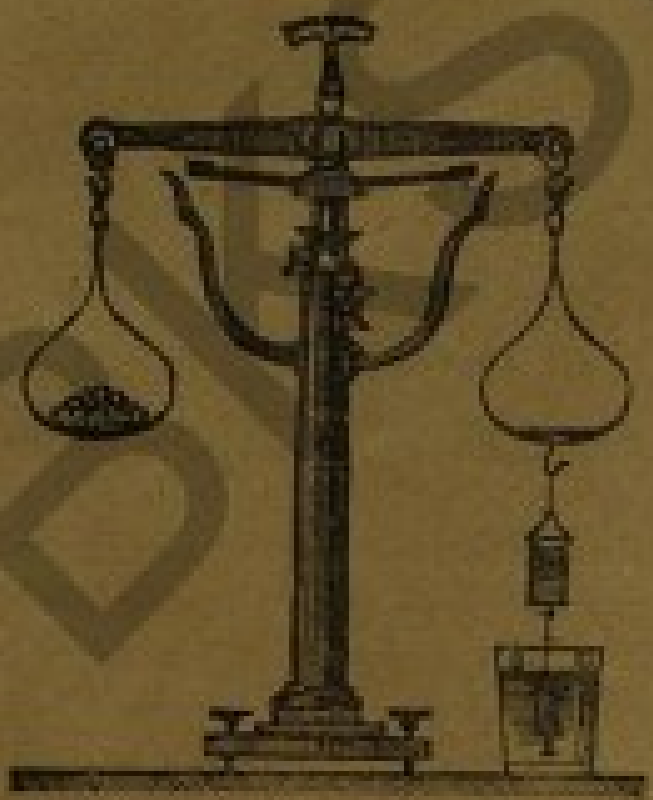

Ylyveri bahet kur janë rrëze të holla sunë, pa bëjë si i pake e shendijat' e dëlit shojnë neper pikat të siut. (F. 61).

(F. 61)

Tyrat' e dhëlit jane shtate, te cilate dukene n' pjyrrt, pa dukr perzjerr sum' e pake, bojne sume gyra.

Ile trup ç' gyre te dobojn uga te dhëlit ate pesën, ajy. q' i deben te zgjdu dukei' i burës. ajy. q' i nba te tera oat' i zi.

Era

Lira este patjetër pse e pótuše me ere. Era ndonjë s' sihete, zer' i saj i degohete, ke fuqija i dukete.

Era este e ngjizure prej dy trupash; Axot (paj-gtja) de oksigza (flaretore). Axotne po t' a zdha prej oksigeni, este ajo gaz, qe t' duket. si ke ere, po te kelasesme ne go te gaše ngordh per-qe-here.

Oksigeni, i ndarë prej azotit, est' ajo gaz i-pašukure, po te vra ne zeke te ndezure me qe cope hekur' e ta kelaq ne te, brkuri re e digrie me te mad pembim. Po ta kelasesme qe kafse me te s' munt te poqe.

Me qe qind gjeze t' erese 79 jane azot, 21 oksigen.

Era este 6000 herra perpjete de me trej s' ka.

Era esmue her' este e qete, po de sumo here lozin me force, sa shije de lkare. Kjo vjen nga te nxehtete; se ora ngeronjte, kur ngrohete, de duke ngrisare, lozin. Hapo faq' e Zot pše-ne me q' ase ngrohete nga dirdi, m' anet tjatere ftohete, ke era lka se gše-qe lozin.

Ha ere gertu s' pon dot, se do te mape frysne: do-me-dene do te kelase ere ne muskerit te karde, qe ajo te laqe pakze.

Ha ere zjari s' ndizrte; se era este qe digrie. Ha ere zeri s' depohete; se era e ben zene. (F. 62).

Este qe mihasi, qe me ate i nxjerime erese qo ent prej qelqi, de e leme fyle, ateherre vene qe go te gale, e u' ate koke ngord; vene qe drite, de ze

(F. 62)

kohë zabate; vëme re zile ë'e zoheme qe bije, po ze-nuke nxjer. (F. 63).

F. 63)

Era nuk' este me ç' do vent ps ngs te rendete: kur este fshtë era strengonjte, ãr bonte m' e rende. Vetç kesaj ne mallet te larte era este m' e lehte, se este sum' e palë.

Her te pesmre erene kemi ere-gjenerje, q' este ne fyt i qelqte, ãs brenda ka engërlli. Kur este era e rendë e shtyp me tepere engërlline, ã' ajo ngete pas te rendit te erese nps ne ekzile ne tjatere, ãs na gefen te rendët' e erese. (F. 64).

(F. 64)

Herin ãe get' e palë e mepin' erene me fryme si este; po kur e xene, e-nxjepine te fëlliqure nps nenskeri e bërlle. Kesetu ãe xjerr' e éritat' e fëlliqin' erene. Andaj tek pine symc qeres. a kafse, e trk ndizene sume drita e xjare era est' e gzitare.

Er' e gzitare este sum' e lige per sendet te qeriut, andaj duhne hapure d-itoréte, te dale, e te kembehete me erot te qernare.

Druret' e barerate ße lulete, sa este dite, e sohene diellin' e drithen' e tja, mapine Azotne, qe vene trup, e mpene Oksigene; andaj ne nest te tyre te gëje qeriu diten e este mire. Ilo natene mapin' oksigene, ße era nbyslete me sunë azot, andaj natene ndaj syres este likuj te pime.

Hidhuni (a' co-ordination)

Jan e sume trupa te **fjnite** me të lehte nga era; me ato nbushtine halvone ße e lesojme; me qene m' i lehte nga era, sikur perpjithe, e qendron n'ere. (F. 65).

(F. 65)

D e g i m i

Zeri beneto si ñaune: hyma qe del nga qoja, e perhap erene, duke perpjekure me te; valat' e ereve stvjne qera tjaterne. Se vene, e me te hyre ne vest, Nenrte zeri. Kan beneto se q' do kerrekime, qe ñeqejtue' kur tundime zilene, a kur perpjekime dnarte, nen tredhetete, se valete bejne zene. (F. 66).

(F. 66)

Valet' e ereve, kur godijne me nnqe mal a me zoqe gozuli tjatere, kllrkerne se vine prape. Asaj i ñeni te kllyerit' e zerit. Zori sa te vine duke hapure erene, nga qe vent ne qe tjatere do koha, andaj kur xbraxrte lark qe pushe, sekenie ilakene, pa pasñaj na vjen zeri.

Ede era ka fuqi enme, sa nget azijen' e pellhares' zij. (F. 67).

(F. 67).

Ils xgi qe kire e ston fuqise, e ben penuje 3ese. (F. 68).

(F. 68)

dhe dzu' ë perzjen më sonte. (F. 69).
Maria po qeshte, i heqin erenë Ë e ieme fyti, dukë lëkure pe lekure sigre, era, q' este juaja rendon aqë më të, sa e qris lekurepe me po bere. (F. 70).
Komi dy vegla, q' i baskojme, pa u heqin erenë; qe kane brenda, shere er' e justesme i shrengon aqa, sa

(F. 69)

s' hangze dot kuga, pa kalaré se rig eremo livenda.

(F. 71)

(F. 70)

(F. 72)

Këta të tre trupa, që flasim për këtu, do-me-dese të ngjarjtë, t' njëjtën lëvizje të tyrezët kanë lenda që janë të rende.

Të hedhim nga dritarja një pendë të një plumbi, pikësh bijë me pare peshën, se era e ndalon pendenë, plumbi e çon epër erenë.

Në natyrën një fyt qëllë e t' i heqësh erenë, atherë bijenë të fyjs në herjes etj. etj. (F. 72).

(F. 73)

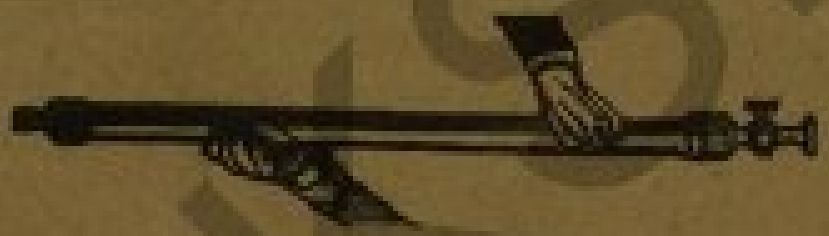

Trupatë bijnë nbë të, se i heq fuqija hequse e Zotit.

Ile trupi në rente në hosten vent, ka në fuqi, në rente dy hostesa, ka dy, se rente tre, ka katre, se rente katre, ka tete, se rente prse, ka pastaasbedhete etj.

Iller të presun' e per të lëftesmen rendesin' e trupavet kemi dhene regla. (F. 73).

(F. 74)

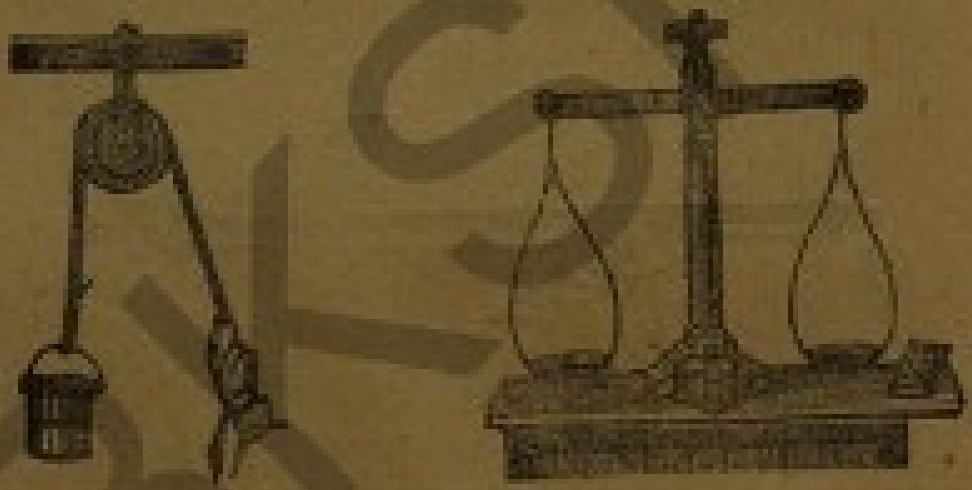

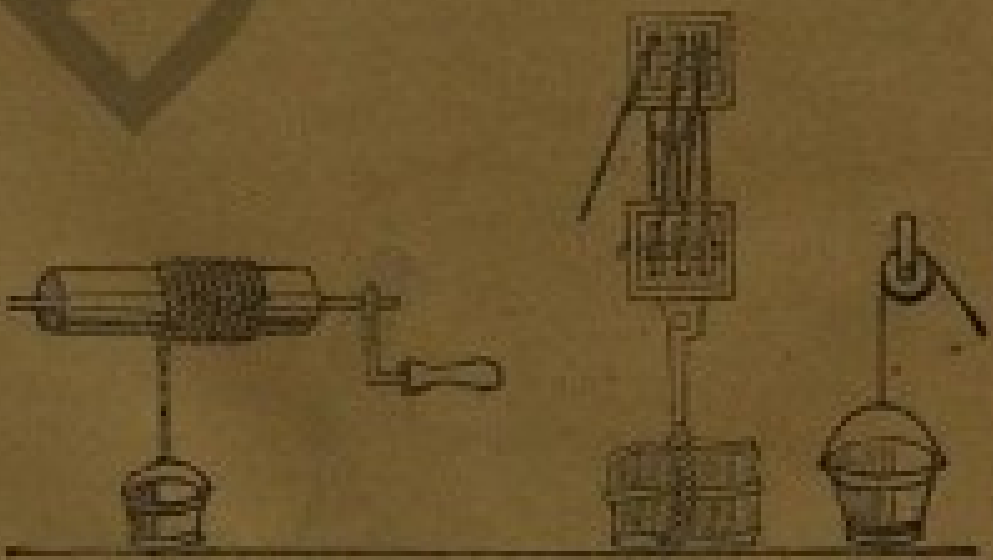

Trupi per te qendruare me vest duhete t' i gendeta qershi' e rendesise. (E. 73).

Dame qe trupate kane dy fuqi: qe heqese ãe qe dehoqesr. Pa kur este heqesija m' e forte, trupi esiq i ngopete, kur este se pragi, est' i tymte, kur jasa ne qe ekaãe te dy fuqite. trupi este i qasim.

Druãet' e trupavet te forte, me qene te stresqnara qera me tjatereme fort, per te perrjere, i tretim, qe t'u humbasime fuqise heqese. Druãet' e dy, a me tepere trupave, qe kane te bejne ze vese te tyre, duke perzjere, bejne qe trup tjatere, ãe me te perrjer' e siper esime here qelerte ãekrik, te qxehte eãe drite. Fjala

vjen: qe gaz, q' i ßemi ßfor, duke gerxjere ne qe ljatere, q' i ßemi nofsnon, ben qe truz te ri, ße duke bere treg' i ri uxjer drite ße te xxehte.

Trupi, qe benete se ris nga te gerxjyrt' e drudevet te trupavet te tjere, qe kane te bejne ne mest te tyre, si ßame, este fare i ndryeme syres: sindeßur qe nga dy gaze: ißrozen (ujetore), ße oksigen (ßurtoez) quhete ngj. Soda, q' este qe helm, q' i ßemi eqirt' i kripese, qpik kripene.

Tiße trupate, qe jane, ndahene ne dy: te qejte, ße te gerxjere nga dy x ne teper pej trupavet te qejte.

Trupa te qejte, qe jane qobere ger ne sot, jane 65. Se keta ndahene ne dy: te metalte, e te si-metalte. Ne si-metalte jane 16: Djete jane trupa te forte, qe esi' i qete. Se prese jane te gzate.

Te metalteie jane 49, ße vec enperßise, te tjerete jane trupa te forte.

Trupat' e si.metalte

Trupat' e si-metalte jane keta:

1. Oksigeni (karetoreja): Ky este qe gaz pa gyre, pa eje ße pa noq' ere. Ne kete gererat' e gaza ße te mbirate nuke pojne dot, ße trupat' e tyre jane me sume prj keti gazi. Ky este qe qpik ße driten' e xjare.

2. Ißroqeni (ujetorrja). Ky este si ße oksigeni: qe gaz pa gyr' e pa ere ße pa eje, ße este 14 here m' i lehte nga ere.

Uji este nga kata te dy gaze: ka ne pjese oksigen ße dy ißrozen.

Ilo te mangone ne kete nuse nga te dy, e t' i per-

zjejnoc, henrte avuĺ' i ujit, ðe zjy avaĺe po te fiońrte, benrt' uje, ðake mbetare trup' i fija 170 here m' i pake.

3. Azoti (pa-pejtja). Ĺëz ky este qe qaz pë zr' e pa gyre. Hrenda ne te ge e gaĺe ngordi, ðe drita enhrte, anĺaj e kane qasjtzare pa-pejtje.

Ĺira est' e ngjizare zej ekzistenit ðe paj azotit.

4. Oengjĺi. Ky este qe nga trupat' e njejte, ðr aj' ata qe nake tretene.

Oengjĺi genrete sume ne ârt: este ðengjĺi qe benete nga ârut' e djegura, ðengjĺ' i vaporit. Ile fare ðengjĺi este ðe azvahiri. Oengjĺi sume here est' i barde, nga qe here genrete ĺir pa ne qe gyre, ðe her' i maskelyere, e her i kalterte, etj.

5. Squfuri. Squfuri ne 112 ekaĺe te uzohti tretete, ne 250 benete trume, ne 440 benete gaz.

6. Fosfori, este qe ktup si iverlle ðe i çkolqyese; dsi ne sume zej ngakavec; ne te bejne spirtate ðe sume gerova te rjuta. 7 ðelmiymi; 8 arsenike; 9 flori; 10 klori; 11 bromi; 12 jodi; 13 bori; 14 teluri; 15 silisiymi; 16 pyrizi.

Trupat' e metalte

Trupat' e nejte te metalte, jane si kame, 49.

Keta trupa jane ca me te ngupete, ca me te buta; ca trezne nje me pake re uzohte, ðe ca dunne me sume; ca genðrese te vrtem, ðe ca te haskisure me te tjere.

Keta jane: 1 ferri, 2 argendi, 3 zngerdija, 4 rama

5 lakuri, 6 gjumbë, 7 kaçagi, 8 tutjaja, 9 arijli, 10 kalqeri, 11 banadi, 12 bagi, 13 berili, 14 bismyti, 15 bolframi, 16 gali, 17 dimitri, 18 didymi, 19 djasi, 20 erbi, 21 zirkoni, 22 dali, 23 dori, 24 indi, 25 iridi, 26 qesi, 27 kadmi, 28 kali, 29 kovalti, 30 lantani, 31 lidi, 32 mangani, 33 magnizi, 34 natri, 35 nikeli, 36 qobi, 37 osmi, 38 qili, 39 paladi, 40 rodi, 41 ruvidi, 42 rutini, 43 stronti, 44 tantali, 45 titani, 46 ytri, 47 kromi, 48 torir' i burde, 49 ceriumi' i gome.

Trupat' e si-metalte duke perzjere veti me tjaterine ne menyrera te ndryshme, cpikine trupa te sumt' e te ndryshme te perzjere.

Si dame, oksizoni me azotine bejne erene: oksizoni me jdrozene bejne ujete; azoti bekime dhe sume te tjere trupa te perzjere. Ilo dy trupat' e perzjere perzjehene per se dyti dy bejne te tjere.

Asnu dy trupat' e metalte; perzjehene dy me te simetaltete, dy me nmet te tyre, e bejne te tjere. Sikunder dy ato perzjehene per se dyti, e cpikine te tjere. Ilo per te perzjere e per te kaskunve duhete a te ndehte, a fuqi e elektrikut, a qe streqim i forte, qe leto te trija fuqi po-llua se jane te.

Nga te perzjeret' e trupavet te nomse benzne trupa te tjere, dy nga te perzjerete se dyti e se treti dalene prape trupa te tjere. Sicili nga keto trupa ka emere me vethe.

Qaretorja, duke perzjere me trupat' e nejtim te tjere cpik sume trupa te perzjere. Ng' ata trupa ca duhene daretare, dy ca quhene daretire. Daretarete kane fuqine deboges t' elektrikut; daretirate kane fuqine dekqes.

Garetorsja, duke' perzjere me papojtjese, çpik qe trup, qe duhete: daretar' i papojtjese. Duke perzjere me dengjàt, ben: daretar' e dengjàit. Me sqafurine ben: daretar' e sqafurit, etj. etj.

Trupate, qe behene nga te perzjeret' e daretareve me daretitate, duhene: kripa. Pàr kripate nàshtrue me dica fare, e qahrue pas trupavet, q' i kane bere. Fjala vjen: kripa, q' este bere nga daretar' i sqafurit e nga daretir' e hekurit duhete: sqafur i hekurit, etj. etj.

Ati trupi qe behete, duke perzjere dy metale i dhesi haskime. Trunxi este qe haskijne e bere nga rana e nga kàsaji.

Zjarri ç' este?

Kur nxehene drute dengjài, qe ka druja, duke perzjere me oksigjene, qe ka era, ben qe trup te perzjere pàrj te dyve: Ajr haskim çpik zjare. Andaj po s' pat ere zjar s' benete.

Heriu qysh pen?

Heriu mer me fryme gjithqe ere, de nga lefyti e apije me muskerit te burde; muskeri e burde ka qe sipe te hole; era e ves ate cipone; zemera gaku' e dergon ne muskerit për-brenda cipese: gaku este plot dengjà, qe mer nga trup' i heriut; dengji' i gakut duke perzjere me oksigjen' e-ereve, çpik asume te nxehte de te dy trupate, qe haskòsene, bejne qe trup, q' i dhesi daretir' e dengjàit. Ate trup qe heriu, duke dene fryme, ajo daretir' e dengjàit, qe nxjer heriu me fryme, este fort e demeçme per sendet, andaj duhete qe te sigs dene asme qeres me qe vete, de te hapene dendure dyerte, qe te çkendohete era. Ne qeri ne 24 ore mer

450 litra oksigen, që e kën ne duratice-tengjiki, pa e ep.

Ho-ur-kene: kyriu este që nihani, që pon me zjar, po epërcet nga te hoskusrit'e dy trupave te njejte, duke bere një tjatere. Se po s' mori fryme qeriu, nuke pon; se paka do te here ëengjëo, e te ngrohtë, pa me ate fuqi te sjellë potnje trupn' e ngrirë.

Kesata pojne ër pike kafsit' e tjera.

Jane katre trupa te gjere te rëete s' kan' as lende, as te rende.

Ata jane: Ngrohtesija, dyta, magniti, elektriku.

Ngrohtesija

Kur i qasemi zjarit, a kur jemi drejt diellit, ndjejme ngrohtesi.

Ngrohtesija s'këte as e lendë as e rendë, se merime që kokur te flojtë, e pesojme, pasdaj e nxehime na zjarr, i e pesojme perseri, e sehemi që ne peset vjen që si ër pafpara, kur s'e kë ngrohtesine.

Te ngrohtele neve e ndjejme pse ekalesi' se te ngrohtit, që te kete trupi yne. Te futime që dore ne që uje te nxehte, dër tjaterne se deboret, e t'i leme, sa nora te ngrohete njaft, e tjatera te ftohete, pa t'i ndjerim te dyja, e t'i futime ne që uje te rakure: asaj dore, që ka qene ne deboret, uj' i rakure do t'i vinë i ngrohte, asaj tjaterse, që ka qene n' ujet te nxehte, do t'i vinë ujet' e rakure te ftohte si akull.

Ujet' e pnsit este ne që ekulo sfer, si ne vere ëa ne dimer, se brenda ne det, tek este, nuke ajër as te

nxehtet' e vetes, as te ftohtet' e dimerit. Ilo ajet' e pusit kur e pime ne vepe, na vjen i ftohte, se trupi yne ăn era jane te ngrohta: kur e pime ne dimer; na vjen i ngrohte, se jemi ne te ftohete.

Trupate te gjike s' e qasine ne qe skaje te ngrohtete: Te veme ne ratere qe dru, ăs qe cope hekur, hekuri nxehet me pare e me sune; do-me-done qe pi me tepere te ngrohte.

Astu zile me te done te ngrohtete trupate, ca e mbajne me tepere, e ca e apene gjirji. Te ngrohtete kenjs ăs vete e vjen: po te veme lopatën' e hekise me zjar, se e nxehete lopata me pare, pasdaj dzir-nga-dale nga fund' i histit, dzi ne kryet.

Te nxehtine qe kopeqe dra, ăn t' i hedhine ne te tjera kopaqe te ftohta, te nxehtet' e vesj. Ikën gej se nxehtese, ăs perkaprete ne te ftohtate, e i ngroh. Zjari, qe djegine, ngroh nga dale zvone, qe ka afere, ăs ajo ngroh t' afertene soje, e kesta me radhe kapate ne pilo ăsnet, pa nga ata ngrohtene nuvete ăs kus este brenda, do-me-done te nxehtite per te hapure, do te skuihe mbi qe fare trupi, p' pasdaj qe nga dieki e per tek este er' e dent ka qe gë q' i demi ellir; se ndryta te nxehtet' e dieki, s' na vlatu dot nevr.

Ngrohtesija tfaqete me sune me te ferkuare: Te marime dy copa dra te gona, e t' i ferkojme me fort, zen' e nxjerine zjar.

Te merime dy copa ahuli, e t' i ferkojme qerene me tjaterne, tfaqete ngrohtesija, ăs zen' e tretese.

Kolqerese se pasuare kur i hedhine aje, ferkonene

drečat' e ajit me te ka qrrese, pa tiagrie agroktesija, qe esheme.

Iher te qoharu skaŝen' e agroktesise, kemi qe qelq, qe brenda ka engerŝi, ße skaŝekur ngjeŝija xgrroute zga te nxehteto, na tregon se te nxehte eshte. (F. 74).

(F. 74)

Drita

Drita na vjen si ße agroktesija, nga dieŝi me anet t' eßirit e te drese, eshte ajo e pa leshe, e s' ka te reshe. Drita ße agroktesija jane po ßua te pa-ndara. Dieŝi ka state gjra: 1. e kuqe, 2. e verdhe, 3. si portokalle. 4. e gelbare, 5. e kalterte, 6. gjr' e ajit. 7. e manushaqrse.

Te state gjrat' e dieŝit vec-e-vec na i tregon Ylyveri.

Kur kəlasəme qe skop te drejte ne q' ese plot me uje, cogo, q' eshte brenda zë' uje, dukete si e strembere, se ajhene shkendijat' e dritese te syrit, duke hyre në' uje, e s' vene drejt-per-drejt. (F. 75).

(F. 76)

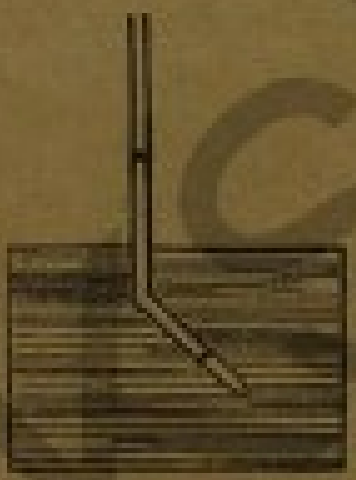

Arsye ësht shkendijat' e dëgjit me te hyre ne gjikat te ëmt (që ylyrët dalltë, kur bijt ai fort i hollë), ën ajhene ase që asnjëri nie vrthe. Andaj atje-ndahen' e dukene veç-e-veç.

Si zeri, astu ës ngeshtesija, esht drita dmano kohe sa t' arijne me ne vent, e nuke perhapene me ne here; po drita me teper nga ngushtesija ka vrap.

Drit' e dëgjit vjen mbi fort me 8 te hoja e 13 te grimat, duke mape me ç' ës te grihet 70 milje fersahe një.

Mos qenj' e te ndritit este flohesira, Mos qenj' e dritese ose' epesira.

Drite ep ës ajari e fosfori etj. ëshë pecerate qe kanë

fosfor ndrijne natrue, si syt' e mackse, si niza q' i dzai skeudije, ër sume te tjera, si vqafuri e si kockate.

Kockate kur ndodhene ndo ingesire kreojne sume fosfor, aju perzjehete me ilirugene (rjetorine) e bea qe gaz te ndriçim, ë' ajy gaz kur perzjehete me krene ajer flake.

Ajo flake eshte, qe dukete sunte bore se jet zare! ër te paditurit i thone ingat e disa te tjera!

Magniti

Magniti eshte qe metal, qe ka qe fuqi, e cila hiq gjila trupate, po ne kpere hekurin' e çelnikue.

Çelnikue, po ë' a forkojme me magnit, mer ë' ajy ata fuqi, ër hiq si magniti.

Metal' i magnitit nuk' e ka fuqine qe me te pil' a-shtu, po ne mojte e ka sume me kpere se te asebe.

Sido qe ë' a bojtne magnetine me qeret' ane ka fuqine, qe lipe. ër asaj ane i ilzmi an' e veriut; ëër n' anet tjatere ka fuqine, qe deben, ër asaj i ëemi an' e jugese.

Ilo te marime dy copa magniti, ëër te qasime anen' e veriut te qerese me anen' e jugese te tjaterse, merqejne qera tjatrrene; aeta ër kur te qasime te dy anet' e veriut. Ilo te aferojme anen' e veriut te nerese cope me anet te jugese te tjaterse, ahere qera hiq tjaterse.

Lema' i ilzmt eshte plot me kete fuqi ër n' anet te jugese ka fuqin' e merzitit, ne anet te veriut ka fuqin' e hequse, andaj po te marime ne cope nga dy metal, e ti vemo mbi ne gilpere me ne menyre, qe te

mos pastete gjkundi, q' ân' e kâta nga juga, tjaterene nga veria; sikunder q' e hrq fagi e maðe e magnitit te ârut.

Ky metal na dukete sunse, se me kete bojne illustrime, ðe me pasukete, se dett ðime nga vemi, e ko jemi. (F. 76).

(F. 76)

Magniti ka fagi, qe hrq (F. 77).

(F. 77)

Ilektriku

Ilektriku esto ąe trup i paleade e i jehte.

Kete fuqia' e Ilektrikut lirgen' e pare e kan pere ne qehrybat qerrezite, ër e kane quajtore Grequë Ilektrik, do-ne-done fuqi e Qehrybase.

Ilo kjo fuqi, q' i dhoi ilektrik, esht trholo. Fuqi e Ilektrikut s' esto qesh pa jane dy baske: qe hequr e qe deboqesr.

Nâros fuqi e magnitit nga kjo fuqi, qe jane te dyja baske, së qe ka tjatere qenje.

Ilektrikë me te pasure se dy-fuqite baske, nuke rdhetie mre. Ilo kur ndahene e kerkon qere tjatertue, aherë dëzne punerat' e ti.

Kur e ferkojme sunte qehrybase te dy fuqite ndahen, ër ato kohe qehrybëjn mer qe fuqi, qe hrq qiterue a fik' e kaotese. Ilektrikne e nxjereme e duke ferkuere qe trup, a duke perujtre druëet' e trupavet, qe ferlohtae, dë' epikine Ilektrikne.

Ilektriku esht qe gë, qe pjell e hapete ër iken me nxitim te mak.

Nga trupate ca jane, q' é qa-in' ël' e spijen' Ilektrikne, ne ca totjetre jane, qe s' e qasin' e s' e spijene.

Il' anlaj e mbledhim' Ilektrikne ne qe nga trupate, qe s' e perbagine. Kur duame t' a dergojme pekundi, jà aqine qe trupi, qe e mer' ël' e jep, si kokuri ezj.

Ilektriku lehtarit po t' i pestetete, i ep fuqin' e mag-

aitit, ãs po t' i hiqte, ate kohe hekuri e humbet ate fuqi.

Ilo te postrrku' Iaktrikun ne q' ana te qe tril. ate kohe e epijt n' anet tjatere. N' anet tjatere vene qe gilpere, ãe me te vaturo, i ep gilperese fuqin' e magnitit.

Ky tel 'eete Tilegrafi. Ilosa i pestqtine me anet te mihnaie Hektrikne q' anes' se telit. zna tjatere e ben gilperene qe levin: Dokt lavizure, ben pikn, e, n' e mbaj-çim më teper, ben vjeza: ana jane skroqat e Tilegrafit: Trjakroqesit. (F. 78).

(F. 79)

I'endj' e Hektrikut eate qe nga me te mbeãat' e puneravet te mendjes' se njriut.

Me Hektrik, veç Tilegrafit, bejne sot ãe eeete ãe sume punere te tjera.

Ounne te diture ilone qe ngrohtesijn ãe drita ene Hektrika rjeãese nga qe burim e kane qe pqje.

Kemi qe vegle, qe mbledhune Hektrikun me ate pej ferkimi, se e' do qe po ta ferbojme sume, thapet' ajje Hektriku. (F. 79).

(F. 79)

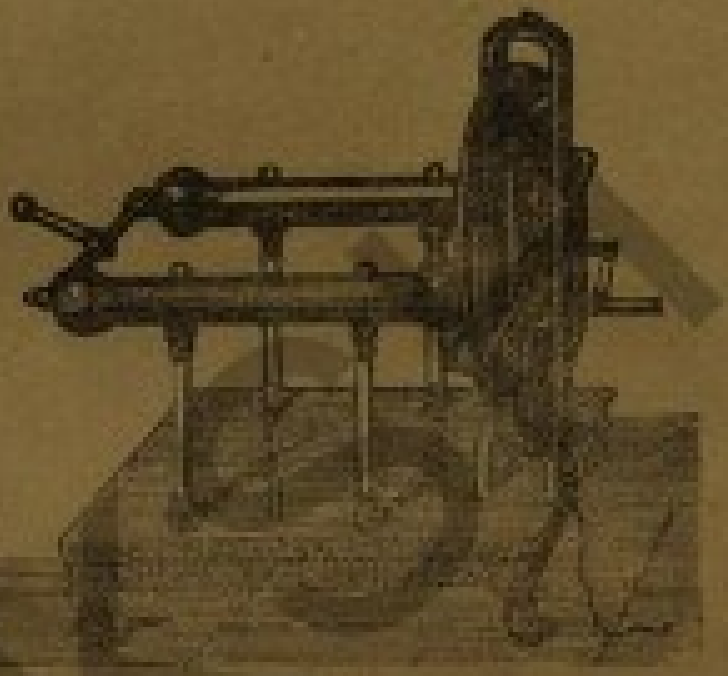

Ma, kete vegle e mëdhenjtë ne qiqr, ë e perdorime. (F. 80).

(F. 10)

Trupi, që ka ilektrikne, kur i qasim gesendi, nxjet tjar e ekendija. (F. 81).

(P. 81)

Dra si ðonne esle þingbūsk si leas. (P. 82).

(P. 83)

Qaŭ ĥuheste peŭi, qe ohene potuĥu ara ĥur gjoo me qe vent.

Te kater' anet' e qarkut perudaheno ŭe me katero te tjera : veri-lindja, ne nrat te lindjese e te veriat ; veri-perendimi, ne nrat te veriut e te perendimit ; ŭe jugo-lindja e juge pereŭimi. (F. 83).

(F. 84)

Idnet' i ŭrat ĥuheste qe vij' e drejte, qe vene ne mest nga ai' e veriut, e neper qendret te ŭut, e per no anoj te jugese; perroi ato ĥdhete lena' i ŭut ne 24 ore qe here.

Ilaŭa qahene te dy anet' e bostit, ŭe ato jane pai' e veriut e pai' e jugese.

Te dy paiate jane te sigura, do-se-ŭene te hyra pake ;bosti qe trgon te gatet' e ŭeut este 12,712,160 metra.

Ne hqqim qe vije nga lindja per te perendimi, qe trgon te peret' e ŭeut, dote jete 12,754,796 metra.

Do me-ẗene, qe ẗeu este 42,636 metra n' i gjerë se i gatë; se q' ẗo pulë esto 21.318 metra e styrur.

Fiq' e ẗeut esto 509,950,820,000 metra te katertsem. I terë trup' i ti esto 1,082,841,000,000 metra te qëketuara.

Iemsin' e ẗeut per te ndarë sa ment me ẗy eqra ne kartot e prusim se nest. (F. 84).

(F. 84)

Si t' i sosjim te ky ëgnate, shetatemejt' ane bot' e vjetrës-Evropa, Azija, Afrika ẗe Australia, qe ẗnbete ẗe Oqean, ze' anet' tjatre bot' ere: Amerika. (F. 85).

Dizet' e mbedhij ẗahone ogane ẗe ata janë: 1—ogan' i ngrir' i veriut, 2—i jugese, 3—pagetori, ne nest t' Asis' e t' Amerikese, 4—atlantika, ne nest t' Amerikes' e t' Afrikese, 5—hindiaka, ne nest t' Afrikes' e t' Asise.

Det i kuqe este ne nest t' Evropese, t' Asise e t' Afrikese.

Ne gryket te xhirnatarit pozicjohet me Atlantikun, ne gryket te Vosperit me deta' e zi, ne gryket te Sye-

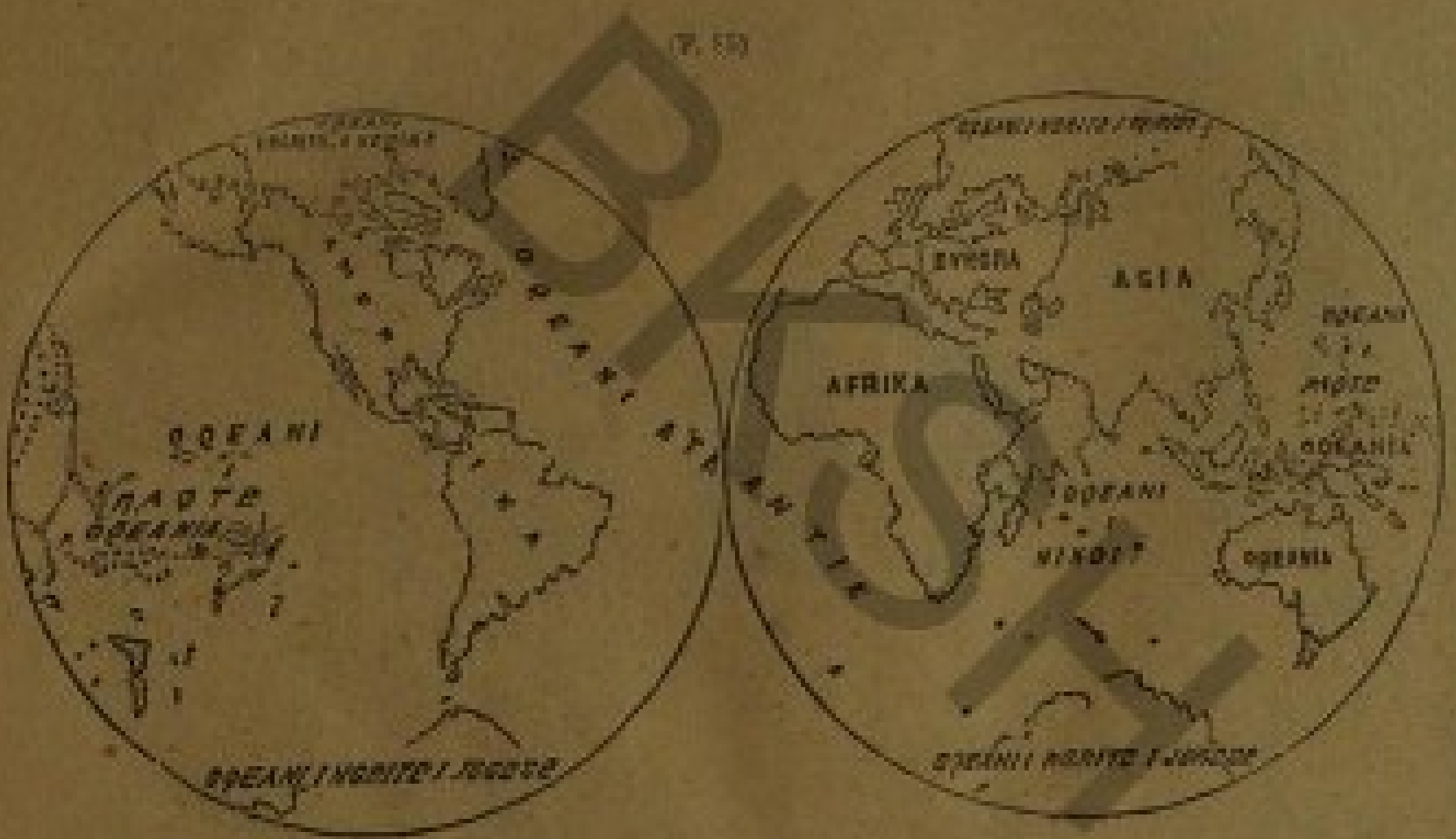
EVROPA
AZIA
AFRIKA
OKEANI
PACIFIKUT
OKEANIA
OKEANI
ATLANTIK
OKEANI
INDIAN
OKEANIA
OKEANI ARKTIK I VERIUT
OKEANI ARKTIK I JUGUT
OKEANI ARKTIK I VERIUT
OKEANI ARKTIK I JUGUT

zit me dëtu' e kuq, i cili me gryket te Deres' se lotet baskohete me Hindarake.

Ne meng' e detit te larde, qe quhete Se Mesëm, este Adriatiku, ne mest te Gqiperis' e t' Italise.

Herqesmesi este qe vije, qe ndan lemsin' e dëut ne mest me dy: qera ilukete gyms' e veriut, tjatera gyms' e jugese. Kjo vije, qe kryime me mend, quhet kosta, se kur este diksi kundrejt soje, dika se nata jane sa qera tjatera.

Meses jane dy vija, qera qe te jalte, tjatera me te mengere te perqesmesit; Se ilukese meses' i veriut e meses' i jugese.

Hulles ilukese dy vija te tjera ne mest te meseset e te palavet, i' nta jane dy: i veriut e i jugese.

Si cila-do nga keto vija ndahete me 360 skaje. Q' do skaje persahete me 60 te bashke; q' do e hoke prapa me 60 te grime.

Meseut jane 23 ½ skale lark te perqesmedt. Hulesite jane 23 ½ skale lark palavet ese meseut.

Dhe vijavet, qe ilanse faq' e dëut ndahete me kreza: krez' i pare, q' este te perqesmesi, este kres i nxehte, te dy, qe jane pas ati, qeri sipr' e tjatri perpos, jane krezat' e ngrohte, te trete qe jane afere palavet, jane te ftohte.

Krez' i nxehte este kundrejt diksit. Atje ben sunse nxehte, qereite jane te zez, a te munkojtre, kafert' e harerate jane te mbrysun.

Krezat' e ngrohte kane kohe t' e ohel' e qeri me gyre gruri.

Brezat' e ftohte kane kolic te ftohte sunte, se dieklu' e eohene flasicazi.

Mes-ditesi ndan lemein' e Zeut me dye: Hera dukete gyms' e lindjese, tjatera e perendimit. Qahete kosta, se kur este dieki mi te, este ura' i ditese.

Ede Mesditesi ka si Herqesnesi dy vija me q' an' e dy me tjatret ane. (F. 85).

(F. 85)

Origjina. Kja fytyre nalol aga te fiskroqyte Sarahoti, nadaj neke vijat (pr rinerisi).

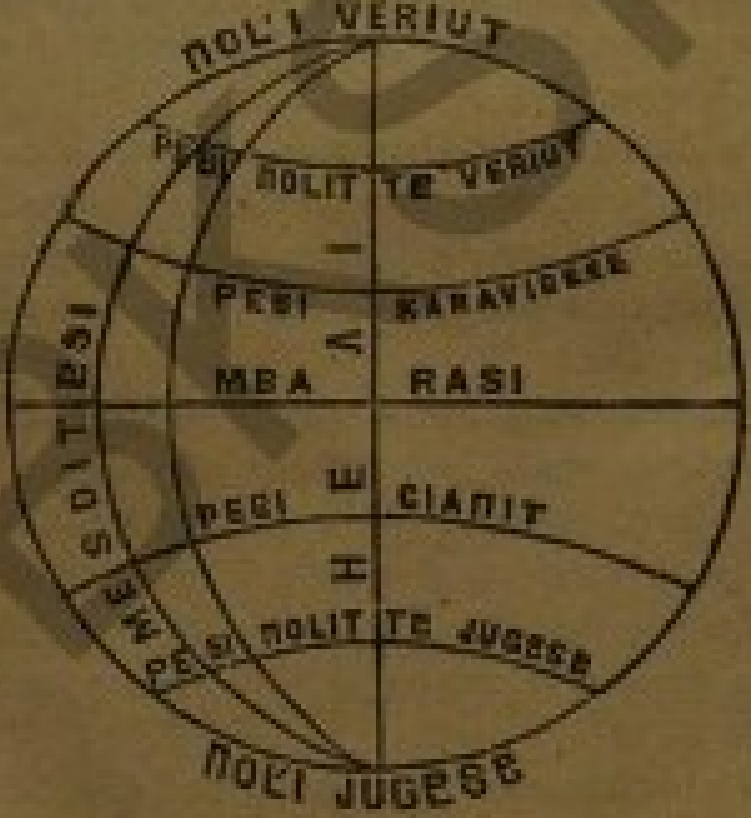

Herqesnesi e ndan Zene se gati, Mesditesi se gori.

Me keto vija, q' i heqim me mendje, gejme ka bije qe vent a qe qytet mi faqet te ftet.

Hai' e veriut, sindekur kellehete Zeu, gjete mnaj

sch dirâ, ε ka gjëegε dite; εke gaste te tjere s' εch fare dicâ, ße ka gjë-ge nat' ε epesëre.

Ne puñet te veriet ka qnes t' εgere ne trup te vogele, q' u ßemi Eeqinocq, Aqoniq ε Sanojete.

Evropa eshte	09,000,000	qilometra te katerëuara.
Asija „	48,000,000	„ „ „
Afrika „	29,190,000	„ „ „
Amerika „	39,260,000	„ „ „
Australia „	10,630,000	„ „ „
T'ßë faq' ε ßnat	134,040,000	

Asija, Afrika ß' Evropa ßuhene bot' ε vjetete: se dihesine qε qenoti (ndoure ß' dihesine gjâ' anet' ε tyre) Australia ß' Amerika ßuhene bot esε; se te noçinite s' i dinjε fare. Amerikene 400 vjet ne pare ε grt Kristof Kolonbi, Australia qε gendure pake loshe ne pare.

T'ßë sunde ε qeredhe sanohete ne 1,250 miliane.

N' Evrope	300	miliune
„ Asi	760	„
„ Afrike	080	„
„ Amerike	075	„
„ Australi	045	„
	1,250	„

Ndahete ne katere fare:

1. Te barßete, qε jane n' Evrope, ne gerudimit te Atise, ne verit te Afrikose ße ne ca vendε t' Amerikese. Ee ßuhene Kaukasaj.

2. Te verßete, qε jane ne mest ε ne ßndjet' t' Asise. Ouhene ße Mongoße.

3. Te zeste, qε jane n' Afrike ε n' Australi.

4. Te Kuqezonjte, qe jane ne Amerike. (F. 85).

(F. 85)

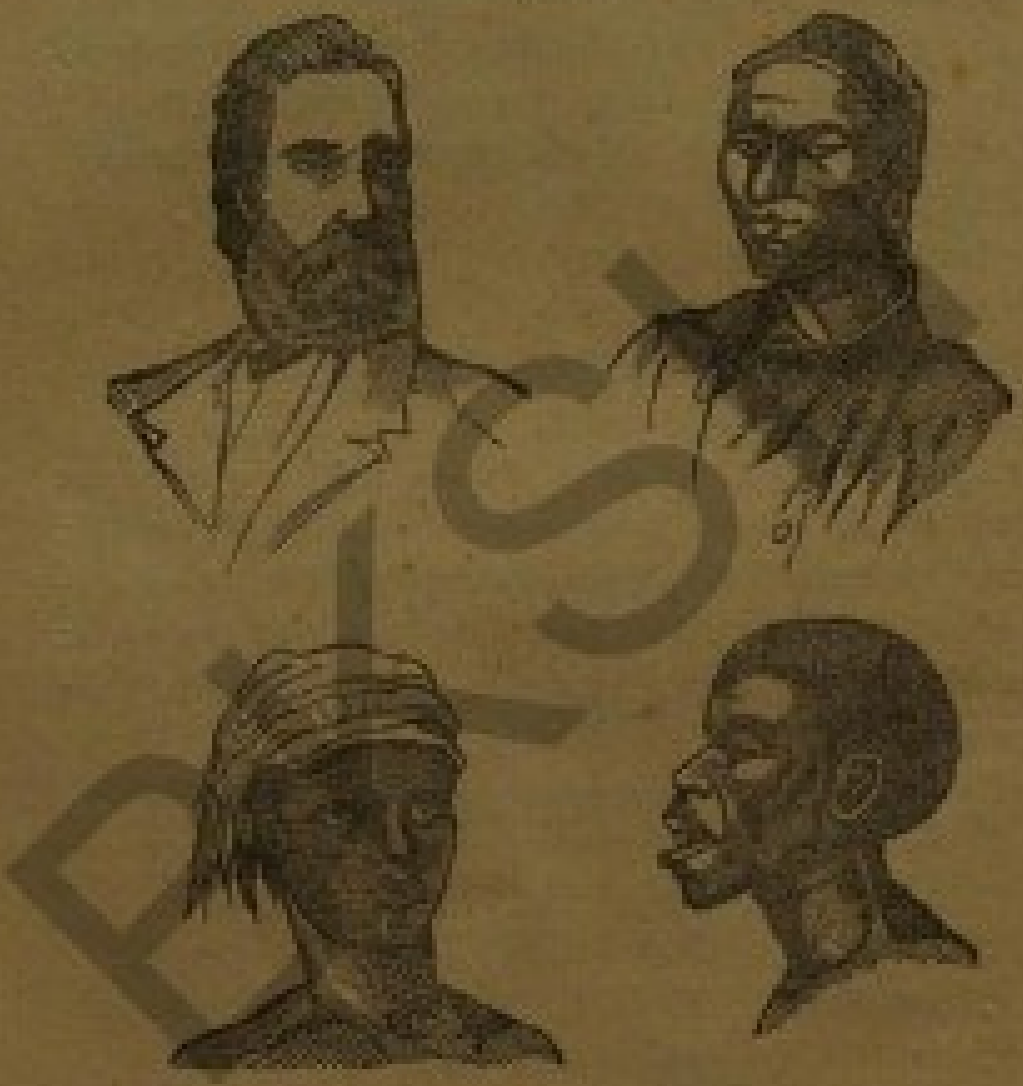

Nga gjithe gjerezhi jane te kristere 350 miliune. Ndahene ne tri:

1. Ortodhokse, qe jane Sllaverit' e Grekerit' etj.

2. Katolike, qe jane Francezete, Italianete, Spanjolete etj.

3. Protestane, qe jane po-dhe gjith' Evropa, qe mbetete, 8r Amerika.

Myslimanete janë 150 miliunë, që ndahenë në disa degë ër janë Arabë, Ilerisjanë, Turq, Hindës etj.

Izrailiqët janë 5 miliunë të përndarë në gjithë botë.

745 miliunë nga gjerezitë kanë besëtë të gurevet, që ndahenë ër në tri më sumë farera, e më, disa degë, ër atë janë Kinasitë ë en Hindës etj. n' Azi; sumë n' Afrik' e n' Amerikë ë pakë n' Evropë.

Evropa

Evropa esht në pjesën e ndritëse të lemsit të Ëruit, ër kaskonëte me Azinë nga ëndja.

Evropa ngë rrëfis kë Oqean' e rrëfiet nga jugu kë detin' e bardë, ë qaf' e Kaukazit, nga linëja kë Azinë, nga perendimi kë Atlantikun.

Evropa ka gjerësë fort të xgjatë, e të mesuarë, esht n' e ndrituarë, ngë gjithë shq' e Ëruit ndë pjesë diturit' e njëzetës e nga kandja ër ngë pjesë punëtë.

Ka 300 miliunë njerës; nga ata 6 miliunë sqyrtizanë, 3 miliunë të besuvet të jatra ë 291 miliunë të Gostorë.

Kohë më pakë Evropët, pothua, etë' e ambël, Ëru i sëj ep grurë, ëndërr, elp, misërr, orës, mokë të Ëruit, panduk, li, kë metalë dorëri, argjëndi, hekurë, pambë, plumbi, kallaji, ëngjëll-qarë etj. Mjaftorit' e bërë-sëtija janë fort të zakonëtë, ër më të sumët' e vendevet të xhukurnur' e të qytëtëruarë mbrë.

N' Evropë janë disa mbretërira, të cilatë, i renojmë kështu :

Mbretnit Ile stroki e sprovës	Kryeqytet Ile stroki e sprovës
1. Inglitera 33,000,000	Londra 3,000,000
2. Danimarka 1,780,000	Kopenhaji 180,000
3. Suedia me Norvegjine 5,640,000	Stokolmi 100,000
4. Rusija 86,000,000	Petrugoja 680,000
5. Holanda 3,650,000	Amstgrdami 275,000
6. Belgja 4,900,000	Brykseli 180,000
7. Franca 36,500,000	Parisi 2,000,000
8. Elvetija 2,500,000	Berni 36,000
9. Gjermanija 41,000,000	Berlini 1,000,000
10. Austrija 40,000,000	Vjena 1,300,000
11. Portogalija 4,500,000	Lisabona 100,000
12. Spanja 16,500,000	Madriti 300,000
13. Italija 28,000,000	Roma 240,000
14. Turqija 33,000,000	Konstandinupoja 1,000,000

15. Greqija	Athina
2,000,000	70,000
16. Rumanija	Bukuresti
4,500,000	200,000
17. Serbija	Belgradi
1,500,000	50,000
18. Mal'-i zi	Cetini
250,000	4,000

Nga gjithë këto Inglitera, Franca, Jermania, Austria, Rusia, Italija, ãz Turqija qikanë mbretëri të mbëdha.

Kënëtat' e mbëdha t' Evropesë janë: 1. Vezuri ãz Veterk në Suedi, 2. Onega ãz Aalloga në Rusi, 3. Mizoni ãz Komoja n' Itali.

Malet' e mbëdhenj t' Evropesë janë:

1. Alpet' e Skandinavisë, që çajnë gatazi Suedinë ãz Norvegjinë; këta janë gjithë-mënë mbuluarë me dëborë.
2. Uralëtë, që ndajnë Evropenë nga Asija.
3. Alpetë në mest të Francës' e t' Italisë.
4. Karpatëtë kundrejt Alpevet.
5. Pirinetë në mest të Francës' e të Spanjës.
6. Kaukasetë në Rusi.
7. Ballkanetë në Bulgari.

Malet që vëjtënjnë zjarr janë:

1. Etna në Sigëli.
2. Vezuvi n' Itali.

Detet' e Evropese :

Evropa lagete nga Oqean' i veriut, nga Atlantiku, nga det' i kuqe ße nga Kaspija.

Det' i klliëkte este meng' e Oqeanit te veriut.

Atlantiku ben : 1. dra' e Jermanise ; 2. Baltikse ; 3. Mansine; 4. dan' e Irlandese ; 5. dra' e kuqe, qe quhete ße det i mezit te ßeut, e perjashtue me Atlantikun nga gryk' e Gibraltarit, ße ben pjesën e Adriatikut ne mest te Italise e te Gjipetise, te dy pakejt' e Greqise Jone ße Egese, Dardanelate, Vosporo dra' e zi, ße Azofse.

Lumejt' e mbedhjes l' Evropese jane :

1. Rhona, qe derdhete ne det te veriut; 2. Roßani ne det te Mesmit ; 3. Tana ne det te zi ; Alvi, ne det te veriut ; 5. Ixiri ße Gerusi, ne Atlantik; 6. Volga, ne Kaspi ; 7. Tanaji, ne Azoß, etj. etj.

Sinjit' e Evropese jane :

Tri te mbedha : 1. Suedija bashke me Norvegjine : 2. Spanja me Portogaline; 3. Italija.

Tri me te vogla : 1. Danimarka; 2. Greqija; 3 Kremi.

Nisit' e Evropese jane te zotta, po me te parate jane

1. Islandija, Vretanija, Irlandija, etj. n' Atlantik.

2. Sardenja, Sigsilja, Kriti, ßo suaze te tjera ne det te Mesmit.

Qytetet e dëpuara t' Europes vaç kryeqytetevet janë:

N' Inglitere: Liverpoli, me 500,000 qenie; n' Irlandë, Glasgova, me 450,000 qenie; ne Skoti Mançesteri me 400,000, ne qendret t' Ingliterese: Dublini, qytet' i par' i Irlandise; me 350,000 qenie; Edinburgu, qytet' i Skotise, me 180,000 qenie etj. Lum' i dëpuar esht' Tamesi, qe shkon ne Londre.

Ne Franse: Ljoni, 330,000; Marsila, 310,000; Bordoja, 200,000; Lili, 160,000; Nanti, 120,000; Roveni, 100,000; Tuluzi, 130,000 etj. Lum' i dëpuar esht' Sikuana qe çon Parisine, etj.

Ne Jermani: Breslavia, 200,000; Koloqa, 130,000; Mynihu, 170,000; Lipsija, 100,000; Dresdi, 170,000; Strasburgu, Hanovra, etj. Jermanisë i shtrenë i Prusise, i Saksonise e Bavarise; e Virtenbergut, e Bafit: Të gjith këto janë krahë e kulturë Jermani.

N' Austri: Vienë, 300,000; Kryeqytet i Ungarise. Praga, 160,000; Qytet' i par' i Bohemise; Trijesti, 150,000, me limun në Adriatik; Agrami, Zara, Ragusa, etj. Austrija ka Austria' e fshatit, Ungarine, Bohemise, Kroatine, etj. Lum' i dëgjuar esht' Tuna, qe shkon ne Vjenë, etj.

Ne Rusi: Moska, 350,000; Varsova, 231,000, ne Poloni; Odesa, 120,000, n' anet te detit te zi; Qishnovi, 100,000; Riga, 100,000, ne Baltek etj.

N' Itali: Napoli, 400,000; Halermoja, 160,000 ne Sigili; Turina, 180,000, ne Sardenje; Fiorenca, 120,000, Kryeqytet' i Italise pak koha ne pare; Milanua, 200,000; Venetika, 110,000, n' Adriatik; Jenova, 120,000; Livornua, Mesina, Brindizi, Bari, etj.

Tyrqi e Evropese

Tyrqi e Evropese ndahete ne pese:

1. Nenembreteri e Bulgarise.

2. Rumeli e Lindjese. Te dyja kane nderr 3,500,000.

Ne Bulgari qytete jane: Sofja, 30,000; Ruscuk, Vidini, Rasgrad, Zistova; Silistra ose Tutrak, Varna, ne dritë te ri 20,000 etj., ne Rumeli te lindjese Filipopoja, etj.

3. Oraqi, me 2,500,000. Ne Oraq eshte K. q. Konstandinopoja, 1,000,000, dhe Adrianopoja, 100,000, q' ia kryeqytet' i Tyrqise qenkeri.

4. Maqedonia, me 1,000,000 njerez. Qytet' i pare Selanika, 90,000, etj. Maqedonia eshte ne cop' e Qipersise.

5. Qipersija, me 3,000,000 njerez. Qipersija ngahet ne Bulgarine dhe Serbine, nga perendimi Adriatikne, nga jugu Greqia e Maqedonise, nga veriu Mal' e zi, dhe Bosnene.

Qipersija ka malet te vesure e te tegure, dhe fusa te pera e te rrafshneta. Me te rebellet' e humbet jane: Drini e Bojana ne Shkodre, dhe Vjosa e Devoli ne Myzeqe, qe derdhene ne Adriatike, ne varrdari, qe derdhete ne seneget te Selanikut.

Qytetet' e Qipersise jane: Shkodra, Dibreni, Jakova, Ipeka, Prestina, Tetova, Ysqypi, Qyprilija, Herlepi, Manastiri, Peshtrina, Kosturi, Ohrija, Dibra, Mati, Kruja, Tirana, Dupesi, Kavaja, Elbasani, Starova, Korça, Hargeka, Permeti, Berati, Vlora, Gjinokastra,

Tepelena, Delvina, Kosica, Leskoviku, Janine, Filati, Haramidhja, Margeleçi, Haga, Hreveza etj.

Ne Grekeri Qytete janë: Aarisa ne Gresali: Hatro, Hirrja, etj. n' Eliade. Nisit' e Greqise janë: Korfuzi, Haskusi, Qefalinia, Zaginda etj etj.

Asija

Asija ngitetë me Evropene ne malet te Kaukasit, me Afrikene ne pigt te Syezit. Nga Amerika ndahetë me gryket te Variagit. Nga Oqeanija me gryket te Malakese.

Qevdeżohetë prej Oqeanit te veriut, prej Hindarakut, prej detit te mesit te Jerut dhe prej detit te zi.

Asija este djeg' i gerisur, qemotî Evropa ishte e mbare dhe fare e pa dëgjuare, e Asija dicka emerue, po sot este sume pas nga Evropa se gjithe, nga dritat' e diturise, nga mjeshtëritë etj. etj.

Asija ka metale sume, të fuqi te gjera, po te pa-nëlburra, e te pa-punuara.

Malete me te mëdhenj janë: Altaji e Stanovi ne Sibiri; Himalaji (me i lart' i gjithë mallevet: 8700 metra) ne King; Gatoji te Hiut; Libani ne Syri; Ararati n' Armini.

Detet' e Asise janë: Variagi, Ohoçqi, Japonsku, det' i verdhe, qe janë menget' e Oqeanit; Hondus q' este nga det' i mesit te Jerut; det' i kuq, q' este meng' e Hindarakut, etj.

Menga janë: Ovi me verit te Sibirise; e Tonqinit dhe e Siamit ne Hiut; Jemanë dhe meng' e Herdise ne Hindarakt.

Gryka janë: e Verisgit, që perojen Oqesu' e veriut me të mëdh: e Huvesnit, që baskon Ymanas me mendet të Hersise; Kabel-mendepi, që baskon Hindaraka» me det të kuq.

Si-njisi janë Azadoži, Arabia, Hindi, etj.

Kontet janë: Kaspia ne Hersi: det i Qetë ne veri t' Arabise; Aralit ne Tyrqistan; Baikalit në Sibiri etj.

Lumenj janë: Senn, Feurse, Obi, që derdhen ne Oqeant të veriut; Tigri, Frati, që derdhen në mesdet të Hersise: Hindi n' Ymmant; Amuri ne Japonakt etj.

Tri cope të mbëlia t' Azise i kanë tri mbretëri t' Evropese: Turqija ka Azadoja, (që dohete të Asi-e-vogël) Armenine, Gjorgjine, Syrise, Irakne, të cа vendë t' Arabise.

Ne këto vende qytetë të mbëlien janë: Ismiri, Brusa, Konja, Trapezunda, Erzirumi, Dijarl-Bekjiri, Musulli, Bagdati, Bagra, Halepi, Cinni, Jëruzalemi, Jerusalemi, Meqeja, Medineja, Moka, Senaa etj. Këto kanë afërsa 20,000,000 njerës. Tyrq, Qyrde, Arabe, Ermenë, etj. me të zezë janë Myslimanë të cа janë të Kristerë.

Cop' e dytë, q' e ka Rusija, eshtë gjithë Sibirija, q' është nga veriu i Azise, veçse i gjerë shumë, po me pakë njerës, nga të ngrirët' e nga të ftohtët' e tepërt. Ekz Kaukasija, q' ashtë gjendesë Çerqezetë, Tyrsinjtë, Ermenetë, Abazajtë etj. Rusija ka të zëna nga Hanerit' e Tyrqistanit, si Hivenë, Hokandinë etj.

Cop' e trete este Hindi, qe n' e sum' e vendit este se dheret te Ingliterese, ðe ata vende, qe jane me vethe, gohene mbreterin' e Ingliterese.

Te mbedhen qytete ne Hint jane: Kalkuta, Bombaji, Madrasi, Lahuri, Qjeuziri etj. Hindi ka 155,000,000 gjeres, me te sumte Myslimane ðe ca te besevet te jure.

Veç kotyre n' Asi jane: Mbretori e Herstis, e Afganistanit, e Beluxistanit, e Kinese, e Japonise, ðe ca te rogolu.

Kina este sum' e madhe, ka afero 400,000,000 gjeres: k. q. Hegini me 2,000,000 gjeres; Kantoni, Nanjini me nga nje miliune gjeres, etj. Ville Kinasite, poðus, jane ne beset te vjetore.

Japonija esht nje vent prej ca nisive, ka 32 miliune gjeres; Jedoja este k. q. i saj me 1,500,000 gjeres; Japonakete ngajne fert me Kinasite, po Kinasite, s' irzen nkonet' e vjetera, e Japonakete kane zene te mesme nkonet' e mesmet' e Evropese ðe po vene mbrend dite-me-dite se pari, bes' e tyre este nga te vjeterate.

Herstja este mbreteri me vethe ðe mbern' e done Shah. Ka 15,000,000 gjeres; k. q. Tehrana me 150,000. Te dyte qytete jane Ispahani me 200,000 gjeres, Cirazi, Tebrizi etj.

Herstja qenoti ka qen' e madhe 3' e-deguare ne q' do

fare pusz, po sot este sunoe gas. Ilersanete jane Myslimane Alite e Xaferiq.

Afganistani me Beluvistanse e me ca Haneri te Turqistanit qahene giše baske-Asi-enezit. Tiše ky vent ka 25,000,000 qeres Myslimane. Qytete te mbsëdrq jane: Beherasja, Semerkandi, Qabili, Herati, Qelati etj.

Nisit' e Asise ne det te mezit te ßent jane: Sikezi, Mitilini, Samua, Rodua nene Tyrqine; Qiprua nen' Inglitereze; ße Qejlanzi etj ne Hindarakit.

Klim' e Asise ma ca vende ohte sun' e nxehte, si ne Hint e n' Arabi, me ca este fort e ftohte, si ne Sibiri e gekete, ße ne pake vende ent' e mire.

Afrika

Afrika qeßëshete nga det' i mezit te ßezt, nga Atlantiku, nga Hindaraku, nga det i kuq; ndahete nga Evropa me gryket te Xibraltarit; Nga Asija me pipt te Syezit, q' e hapne pake koho me pare, e perzjene detz' e mezit te ßent me dezt te kuq.

Malet' e Afrikese jane: Maret' e henese, qe jane giše-qe me debore, Kilimanxari, Atlasi, ne Barbari; Nigritete ne Guinese, etj.

Lumeq jane: Nili, qe, kur tretene deborerat' e malevet, del e ujit giše ßen' e Egrpteso.

Nigrua ße Zajiri ne Guinse, Zambezi ne Mocambik, Senegali ße Gambia ne Senegambi.

Kenezta jane: Caßa ne Sudan, Nianza ne Zengibar, Aambeu se Avisini.

Nisit' e Afrikese jane: Axorrte, Maßrru, Kanarete, Qendelena n' Atlantik.

Afrika eshte qe vent me tre qipa; mes' i saj eshte i pa-qohure, edhe pune mi te qeres te zes e te qeve. Anete ndahrze me tri;

1. Anet' e veriut. q' atje eshte Egypta (Misiri) edhe Barbarija.

Egypta eshte-xperrsare duke mapo sumo-vent te Sudanit, q' eshte ne mest' t' Afrikese; ke sot ka me teper se 10,000,000 qeres.

Qeveriashte me qe Neuenbret, q' i thone Hidiv. k. q. Kajrua; me 200,000, Aleksandri. Hort-sriti jane qytete te dyte etj.

Barbarija ndahete me katre-cope:

I. Tripoli (Tarabulizzi) me 1,000,000 qeres. E ka Turqija.

II. Tonuzi me 3,000,000 qeres.

III. Alzeri (xezairi) me 5,000,000 qeres. Jane nene Fransene.

IV. Maroku, me 8,000,000 qeres, q' eshte qe mbreteri me vrtha sot. Se keto venie qerrzite me te sumete jane Myslimane ke Arabe e Barbare edhe te hunj.

2. Anet' e Herradinit, qe jane: Senegambija ke Guinecja e siperme ke e posterme. Me te sumet e qytetevet te ketyre vendeve-i kane Evrogasite. Vendesite jane gymese t' cgere.

3. Anet' e Lindjese qe jane: Avisinija (Habesi), Zangibari, Mozambiku, Natali ke nisi e made e Maßagaskarit. Keto qeverisene me vithe, vec Maßagaskar' e mori Fransa.

Aviziniqte jane te Kristere, te tjerete kane besen me vethe, jane ße keqa-ketje Myslimane e te Kristere.

Ne font t' Afrikese nga juga, este Hanä' e qytetese, q' e ka Inglitera. Hake me sipere nga mes' i Afrikese este Sudani; andej skon Nili ße Negrua-dheu çare Afrikese. Me sipere Sudanit este Sakara, fush' a pere prej zeri, e ilate eße fort e zezhte.

Kllau' e Afrikese est' e zezhte.

Amerika

Amerika pellohete prej Oqeanit, prej Hegetoeit ße prej Atlantikut.

Malet' e Amerikese jane qe sere qe çajne pil' Amerikene se gati pesues; n' Amerikë te veriut qahese shembeq-soume e Mekake.

Lumej jane: Misisipi n' Amerikë te veriut, qe dalete ne mesget te Meksikese; Qeqt-Aavrenzi, qe skon mbet sy me kenata, ben ujet'-e-varure te Niagarese, ße derrete ne Atlantikt.

Kenata jane: Kroni, Eriji, Ontari etj.

Nisit' e Amerikese jane disa, qe ndahene me dy: Atlete ose Vakanitete. Keto jane neue Evropasit; jane ße te tjera si Ieu-i-ri e Grikenejja.

Amerika este qe ße i-ndare me dy copa, qe baskonane me qe pip' Ieu, qe quhete Hanaise. Herese nga keto copa i done Amerik' e veriut, tjaterse Amerik' e jugese. Herezit' e Amerikese ca jane vendes te vjetere, q' a done ße klindjane, eße te sumete jane Evropas te vjetere si uget Amerika e pasdaj, ße jane Spanoie. Hor-

togale, Inglize, edhe eume te zez te qene nga Afrika.

Amerik' e veriut ndahete ne katere qope: 1. Anet' e veriut, qe jane eume te ftohta, edhe ne to eumete vende jane t' Ingliterese; kane katere miliune qeres, ni' i ditur' i keti vendi eshte Kanada ku ka k. q. Kjebekne.

2. Veniet' e beskuare, qe jane prej 34 Shmokrative te beskuara. Ku kane 35,000,000 qeres: k. q. i gjuevr eshte Vashiktoni edhe ne te mbedhete qytete jane Nejorku me 800,000 qeres. Bosteni me 300,000, Filadelfija me 560,000 etj. Kryevent eshte ne mbrod ne diturt e ne drite ku se gjase nga gjith bota.

3. Meksika, q' eshte qe Shmokrati me 8 miliune qeres, edhe ka k. q. Meksikese.

4. Guatemala t' Amerik' e mezit, qe kane 2 miliune qeres, edhe k. q. Guatemalese: ne keto vent eshte Hanama, qe po e hagine tuni.

Amerik' e jugese ndahete ne state: 1. Kolombija, q' eshte prej tri Shmokrative: Venezuela, Granad' e re edhe Ekatori. Ka 5 miliune qeres edhe klime eume te mire.

2. Peruja, qe ka 3,000,000 qeres; anet' e detit te keti vendi jane t' Ingliterese, te Fransese edhe te Holandeze; mez' e kane vendesite.

3. Heruja me Holivine, qe jane dy Shmokrati te beskuara me 3 ½ miliune qeres; k. q. i se parese eshte Suca, i se dytese Hotari.

4. Brazilija, eshte qe Shmokrati e gere, po ka vetem 8 miliune qeres; k. q. eshte Rio-de-Jaujrua me 210,000 qeres.

5. Qilia, este qe vent i ngushte n' anet te ðrtit me 2 ½ milion qeres; k. q. Ceqt-Jakobne.

6. Buskim' i Argentinse, q' este prej tri ðistrikativ, ðe ka 2 ½ milione qeres; k. q. este Buenos-Ajresi.

7. Hatagenija, q' este ne funt t' Amerikese nga juga; este vent i flohte e i pandequre prej qerezis, ðhe ka sume male qe nxjerine zjarr. Ka 400,000 qeros t' egere po-llun; keta pojne me gisq.

Amerikasit' e ditur' e te ndritmre jane Evropas, Amerikasite vendes jane ðe sot gjuese t' egere ðe kane beset' e vjetera; te pake jane perzjere me Evropasit' e jane bere te Kristere.

Australia (Oqeanija)

Oqeanija este ne mest te Azise e t' Amerikese, ðe este prej sume ishuj te perhapura n' Oqeant Hagotor.

I'ne keto nisi ndahene ne katre:

1. Nisit' e Malesise; m' e mall' e tyre este Borneja; nisit' e Sondese, q' i kane Holandasite; m' e mall' e ketyre este Java, ka k. q. Batavine.

2. Filipinete, q' i ka Spanja ðe kane k. q. Manile.

Keto nisi jane malesi ðe nxjepene oris, kafe, sheqer etj.

3. Nisit' e Melanisise; m' e malle e tyre este Holland' e-re, q' e ka Inglitera, ka qytete Sidnejne ðe Melburne.

Eat' ele Kaliðon' e re q' e ka Franca.

Keto nisi kane qeres gjuese t' egere, veç atyre q' i kane xhuture Evropasite.

4. Holinisija, me te mbelat' e ketyre jane nisit' e

Oeqt-Luiut, ße nga keto m' s malle eshte Hzvajï, q' eshte
ze nbresteri me vethe.

Vendesit' s Ogranise jane ca te zez, ca te kuqerzeme
ße ca te verde. Kane bese te vjetera, e jane, ri ßame,
te paxguare.

BKSH

III

H E R I U

Qiẽẽi, qe eoheme se, ndaj gjẽẽsise pa an' e ja funt este qe degjine, diẽẽi se gjẽe potẽẽohesit' e tij e ne pasesit' e tyre xẽẽj qiẽẽit, qe eoheme, este qe druẽeze, ẽna ne botet te diẽẽi este qe druẽez' e ẽruẽese, qeriu yn ne kete dẽnẽrzet ç' dote jete?

Ne gjẽesit nuke ka te maẽ e te rogele, se te pika jane qe. Ilo mendja este m' e larte nga te tera. Heriu, qe ka mendẽe se vethe este m' i maẽ nga gjẽe te tjerate. Sa pune ka bere mendj' e qeriut! te pachetat' e gjẽesise i ka zojepa ne eset!

Vertet. Zot' i maẽ qeriut i ka ne vethe gjẽe ç' i dukese. I ẽali eẽirtin' e larte, mendjen' e xguare, vetjen' e bukure, qhen' e qpare, vtetẽijen' e gjẽe miresite.

Zot' i vertete me fytyret te vet e me spirtit te tij e ka ẽekembes e Zot nẽẽ te pika qerine nde jete.

Herine, q' i ẽa gjẽe ç' ẽis nevoje, Herendija e la te liruar' e te ç' pengoare, se i ẽa mentte, qe te gykoqe. Miresija s' del kupe keq, ligesija s' vete mbare.

Vertet spirt' i qeriut est' i larte sume, po trupi esta bere nga ẽeu. Il' andaj qeriu, si ẽa kafeet' e tjera, esta i kir' i ẽeut.

Fugija, që kreu gjëesine, heri ße qerine. I'ελίmi ne ßet ka nisure se pari nga me te vogelat' e este zgiture përpjëte.

Nuke vetem ne kafeete po ße ne drunet e ne karrute za baskon qe ßare puse, ele ne gjëesice te tere.

Ne miresit te qeriut este ße Herrenlija vete ele engelite ele papajsa e gjile te mirate. Ne legesit prap' este ße djaßi ße sketepa ele gjë te jeqijate.

Gujat' e ßut ka, si ßanë, qe-nbe-ßtë pale, te ele-late jane here ßuke ndryeutre vip' e ßent e ßuke trasure prj sume ngrjet.

Kafeete kane dale me rudh, ß'cila qe kohet te zej, ße eame ßare kafe, qe kane pujtare me qe kohe, jane humbure ne kohet tjatre, a jetë ndryßuare.

Hal' e fundit est' e qe-nbe-ßetë, ße kejo ndahete pas te ngarvet e pas ndryeimesit me katre. Ne tri te parate s' ka pasure qeri, ne te katrat este tßapure qeriu. Ne keto ßerra, vetem prjme kockat' e purnet' e qeriut.

Ilo kejo kohe nuk' est' ere, este miliune vjet e vjetere.

Heriu separi ßë qene qe ßare kafe, po-ßuß, ka qene lakariq e i egues, pisto nder vrimat te ßent, ner skembet e nde gure ße zihej e hahej me egoesirate, qe s' e linin ne prehje.

Gume here qeriu ka nere nile per nbroßesi, po ndryeimet' e ßrut e ngarje sume te tjera e kane kaßure nde nevoje te kethehet' e te nihese më pas nga ç' qe. Kesta kane skuare kohe te gata sume me mijera e me miliune vjet.

Heriu nuke vetem mendjene ç' e ka pjese veçan nga

giše kafsete, po še trupse e ka te mbarsare, sile se glas est' i çquare.

Herša ka qe zoteri me vetbr, este here per te qene mbret i gjlesise!

Me giše kete, qersu kete fuqi te nuše s' e ka perdorure fare mire, p' andaj ka skuare cunu kohe n' epesir' e si egersire.

Ele sot qerezite ndahese me kete skaje: 1-to qyteteruare, 2-gyese te qyteteruare, 3-ta pagyteteruare, 4-t' egere, qe hane soke sukne.

Keta pra t' egerete sa pefcjne ç' ka qene qersu se pari. (F. 87).

Vertet qersu ka qendruare kohe te nuše cume ne statet te kafserise, še sot e kete dite šuk vendevet te qyteteruare ka qeres t' egere, po še mbr desija, qe ka mare qersu suke ost' a pake!

(F. 87)

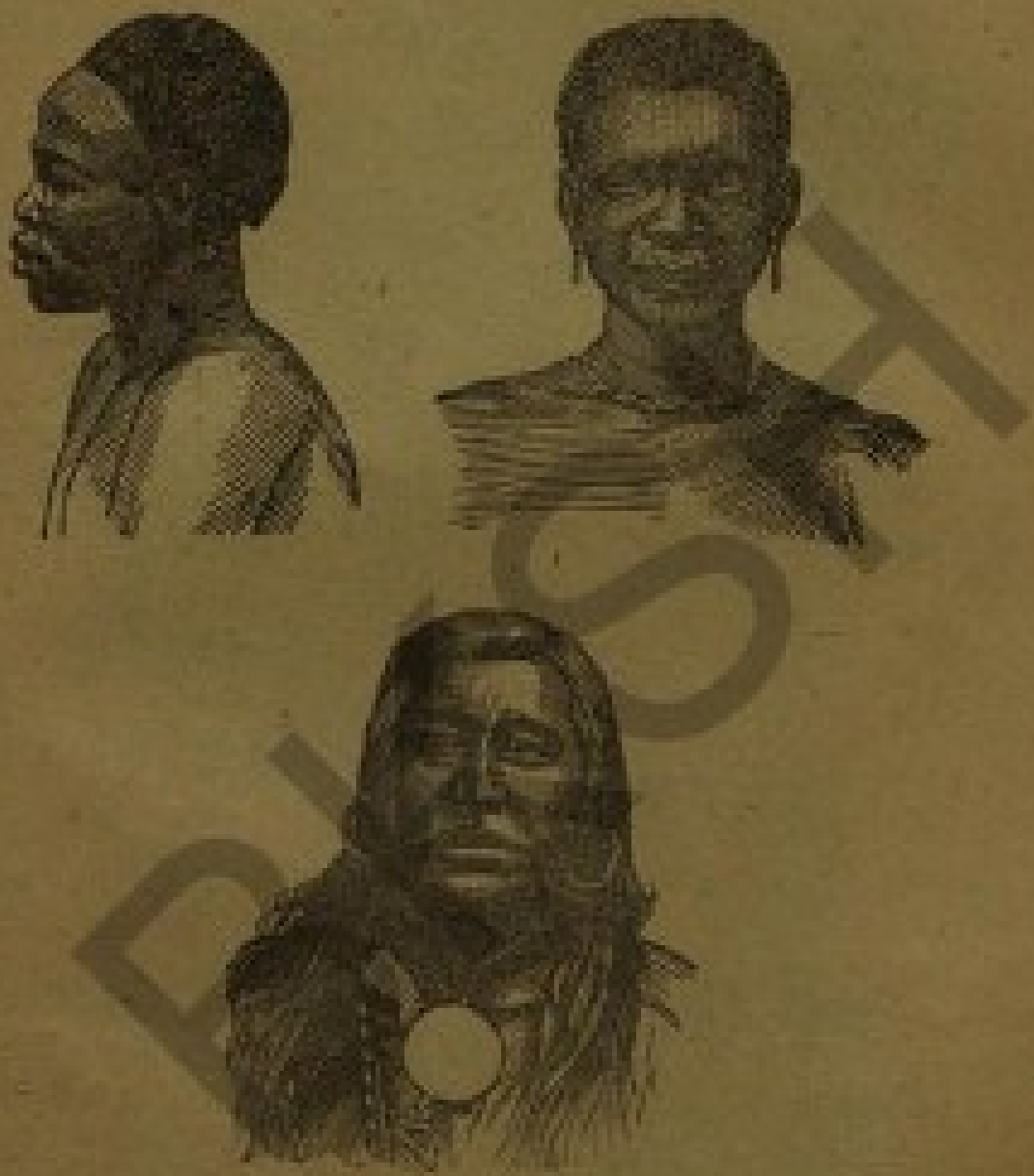

Ka zone kafoct' e i ka xhature, pa i ka perdorure me ç' ão puse, ka getare metaxt' e ka here veglate, pa ka mikure, leruare, kopure, size, bluare, gstuare, ka çikure zjare, ka here avʒement, pobs e plaçka, stepi ße pest e qytet e gjithe te tjerate!

Ka bere fjal' e gube, pa ka gëture pas sume kohe të ekzogate.

Sot diturija ka qitare no sest te tera te pëchtat' e gëdesise!

Me këto dituri qyriu e ka pefyenë faqeza, q' esht mbret mbi faqet te ßeut, nase ßa në ßj.

Te skuarst' e te ngarst' e qeriut gjëe jane hapsure!

Kohera te suma, pune te mbelle jane n' rpesiret!

Vetem nga më te pasdajnet, e ta ngarnivet të qerezise na pefen istorija ca-të paka, po ßë ato të perzjerra me sume te penë.

Istorija nga të motëmitë na tregon Kinezët ßë t' arten' e tyre Konfyçone, q' u ka vene bes' e lige. Hindezitë ßë ßj' e bese-venesit' e tyre, Brahmen' e Budene. Finikasitë, qe kisine sume mbrodesi në tregtit e në njesterit.

Egyptasit' e mbretret' e tyre, q' u ßone Farsune. Ne sest t' atyre esht Sizostri, qe ka leftuar' e ka mundure sume kombe.

Si nga të tjerete, qe ßame, ßë nga Egyptasitë kane mbeture gerra, qe gendese ßë sot, si piramidet' e garet' e gate. (F. 88).

(F. 88)

Haaketyre ze ngoje Israilighe, qe besoaine qe Perendi. Gume qeres m' emere kane pasur' Israilighe, si Musaa' e Davitë' e Sylejmaa' e Iaicupa' e Isaine.

Ilaa ketyre Herrete me soke. M' i maδ i gjate mbreterit të Persisë është Qyrus, që duke mundure sume kombe, ka stuar' e mallkuare mbretërinë.

Ila janë Grekerite, që kane leftsare me Persine sume here. Ilo keto lufta, si jk etijene te ditorite, nuke kane qen' aqe te mbeda, sa i kane gefyrre Grekerite per lavdate, duke perzjere me sume te pmer.

Grekerite δuke mare giδe ç' gene nga kombet e pare δe δuke stuare sume diturit' e mbrendesite. kane prure qyteteri te mjafte pas 'asaj kohe.

I at' i vjersetorevet is Omări. (F. 89).

M' i maδ'i giδ e t' urtet Sokratδ. (F. 90).

Eδe ne giδe mjesterite kane v: ture mbroδ Grekerit'

(F. 89)

(F. 90)

e vjetëro, po nó sume në të punuarit të gurit. (F. 91)

(F. 92)

Zihja e ngrenjs ne mest te tyre i ka prisure Grekeritе.

Ha kane dale Ogipetarete. Aleksandr' i mak, q' is mbret i Maqedonise ehe Ogipetar e bir Ogipetari, mandi

(F. 32)

(F. 33)

se pari Grekerinë, pasdaj Hersin' e gilë të tjerëtë, ðë ubë mbret i gilë kombevet, po-ðua.

Aleksandri ßë vertet i madh sindekur ka rnerinë. (F. 92)

Mosnjës kiß pasurë Aristotelë. (F. 93).

Has Aleksandrit të mall sicili nga paresi e tij, q' i-sinë gilë bupa Ojipetare, ngrehu ye mbretëri në vethë. Më m' emërë jonë Selefqinë' e Hrëmnjtë.

Has kelyrë kanë marë bujë Romanët, të cilët në sumë nga gilë të tjerët kanë ërrëmë pakurë e kanë bërë sumë të keqija në mest të tyrë për më kombët' e tjerë.

Alerë ka dal' e estë perëpurë ße Kristerinë.

Ha estë zdurë më dy mbretërija, qerë e Romësë, tjatra e Kostandinopojesë.

Has pakë kohë estë mbaruarë koh' e vjetër' e istorisë ße ka zënë koh' e mesmë.

Se pari kanë dalë nga gjetë' e Evropesë njerës t' egërë, si Vandal' e Hyn' e të tjerë, konë prishurë mbretërin' e Romësë ße kanë bërë pemnjë pikë ßënë, dukë vrarë e dukë prerë.

Has këtyrë ka dalë n' Arabi. Muhamedi e ka ßënë besën' e Myslimanevet, pa sokël' e tij e kanë ëmbarë fuqinë, pas atyrë ka ardurë mbretëri e Ymnijevet, pas atyrë Abazajte.

Në kohët të Harun-Residit, q' estë m' i ndjerë nga gjil' Abazajte, ka vaturë sumë mbrodë ditunija ße qytetërija mer Myslimanë. Ahurë n' Evropë mbretëri e madhe ße e Garlemanit, po kombët' e Evropesë ißinë farë t' egërë.

Ilo pasdaj dukë dalë kondë të p' apesyerë andëj e këtej, e kanë bërë gjil' Asinë pemnjë, pa jasë bërë ße sumë mbretëri.

Has këtyrë janë bërë ße lufta' e kryqit për vërt të Kristit në mest të Evropës' e t' Asisë. Më pasdaj, që pemajatë po ße s' ißinë qëtuarë, Kristof-Kolombi gëti Amerikësë, Loterë bërë protestanërinë, mbretëri e Tyr-

qise moçi buqe, Sulltan-Mehmeti zuri Kostandinopojene.

Ketu mbarohete koh' e nesme ße nis kok' ere e istorise.

Koh' e re kombet' e Evropese i qeti te humbure, luftet' e gata e te keqija, q' isine, bere ne mest te Katolikevet e te Protestanevet, se mest te kombevet e te mbretorivet, e padija ße gjithe ligesit' e saj e kisine mahzitare qerezine, armikerija, luftat' e paqrena, se gjithe te keqijate s' i kisine lene vent mbrendse.

Hasdaj duke paksare puke lufta e duke stevare vendi, erdi ner mest qerezja.

Me «sanc luftc, me krezg' e me te keqija, ubene mbretorit' e mbella e te begela, qe jane sot. Ne pake kohe shkretuan Evropa se gjithe.

Nga mbretnet' e Qipersise. Hipun i mall leftoj beperiet me Reomasite se Skender-Beu me Tyrqine.

Te nparat' e qerezise te «anna e te gata i mbloßme keto me pake fjale.

Herezija ndahete ne kombe, q' do komp ka gaben' e tij. Vahete ndahane me femije: e para ßahete Arisane, qe jane gjak' e vjetr' e Hindit, qe qahete Sanskrite, Greqisetja, Qipija, Asiriatja ße gjithe po-dha gaket' e ta t' Evropese. E dyta qahete Turaniste, q' eshte gjak' e kines' e te tjera. E treta Semite, q' eshte Arabetja se gjak' e Israilitet.

Trup' i grciut

Trup' i grciut ka kochat' e kyçete. (F. 94)

(F. 94)

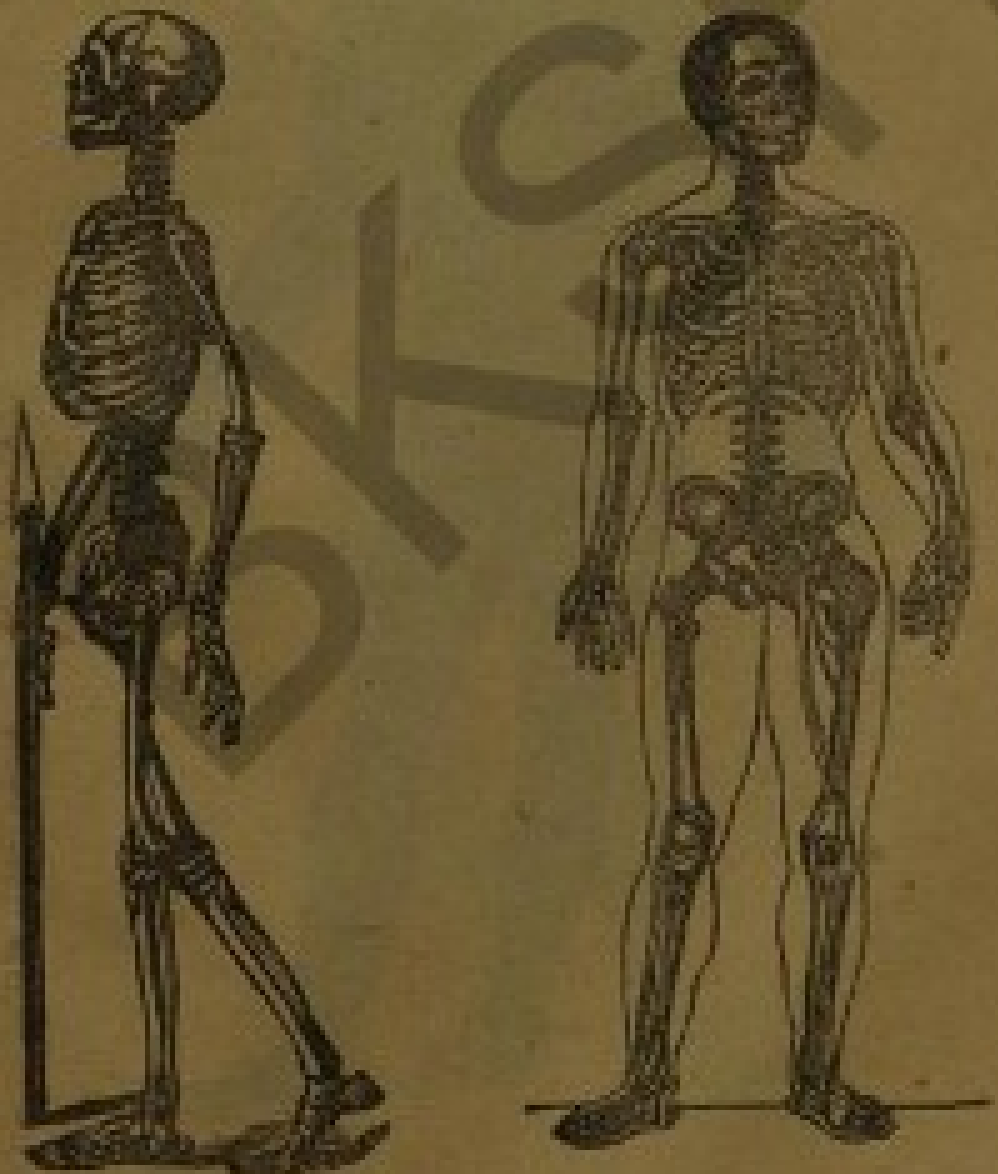

Ka nisorat' o djte. (F. 95).

(F. 95)

Ka kokone, qafene, krahorr' e krahete, barkun' e kombete. (F. 96).

(F. 96)

Koka ka syne, qe sdh. (F. 97).

(F. 97)

Vesne, qe degon. (F. 98).

(F. 98)

Hundene, qe ndjen rrene.
Nofulst' sdg šembet' e šenbaleto, qe pertyp. (F. 99).
Ka ðe guhene brends ne gojet, qe ndjen ejšne.
Kraherori ka zénrene. (F. 100).

BLSH

(P. 39)

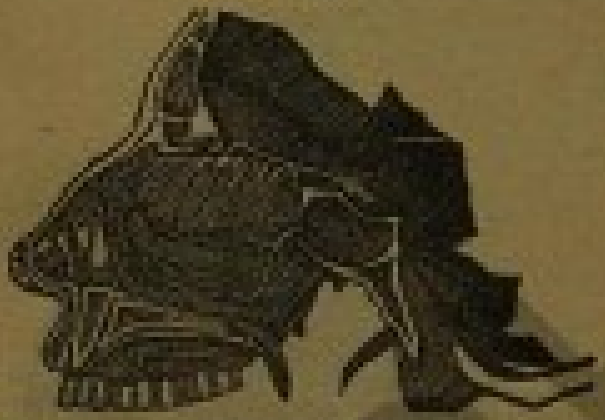

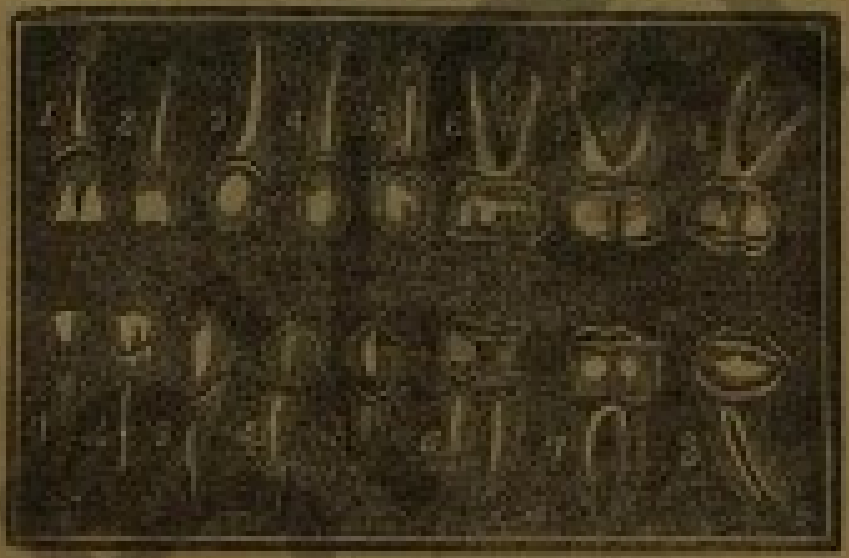

(P. 340)

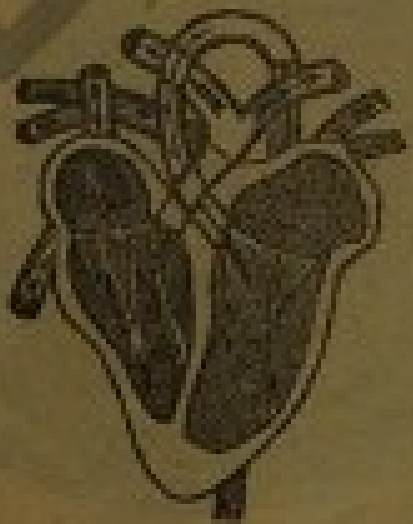

Muskerin' e barkë. (F. 101).

(F. 101)

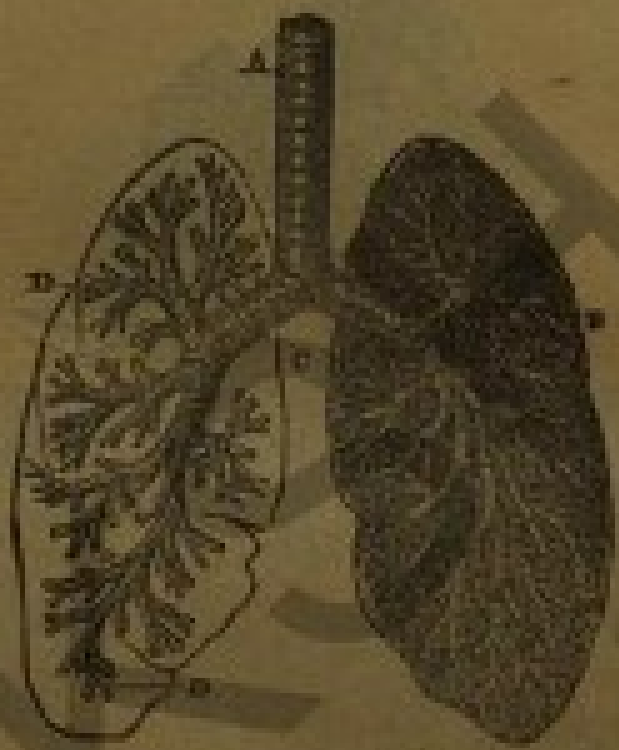

Muskerin' e vezë, ne te cilete eshtë e' emblete. Barkia ka lakûrë. (F. 102).

(F. 102)

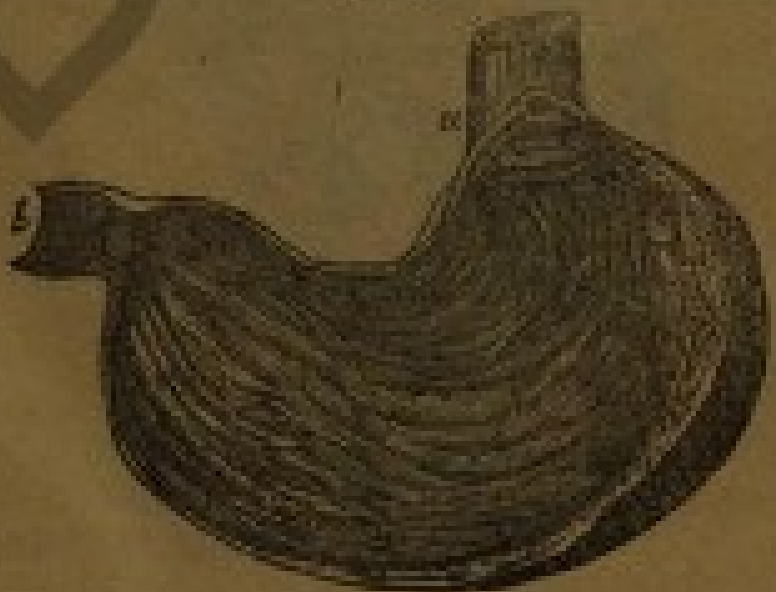

Ka zorate ðe spretkone. (F. 103).

(F. 103)

Ilinçkat' e kruhcrorit e te barkut i ndaa otis' i varfere. (F. 104).

(F. 104

Kok' e qerint este piot me tru, i ëili perzjehete mš palcet te styles' se kapizit.

Koka este piot me tru. Drita vjen ne syt, dejt' e spijen' ne trut, pa sohemë. Zeri hyn ne vesh, dejt' e spijen' ne trit, pa dëpojme. Hunda ereme ße gulsa ëijen' e dora, kur ze ge, sëperime' i hutesine me ate menyr' e zjeh. Me trut kapelojme, nohemë, mendohemi, gykojme, kujtojme etj.

Dejte ndahene me emne fare, jane tare te hoj8, poke me te trun' e eume te tren. Ketu ße pembate.

Heradahene prapo pembate me dy: ata, q' e perhapine pakne nga zemra ne gjithe trupt' ße ata q' e sjellene nga trupi ne zemret. (F. 105).

(F. 106

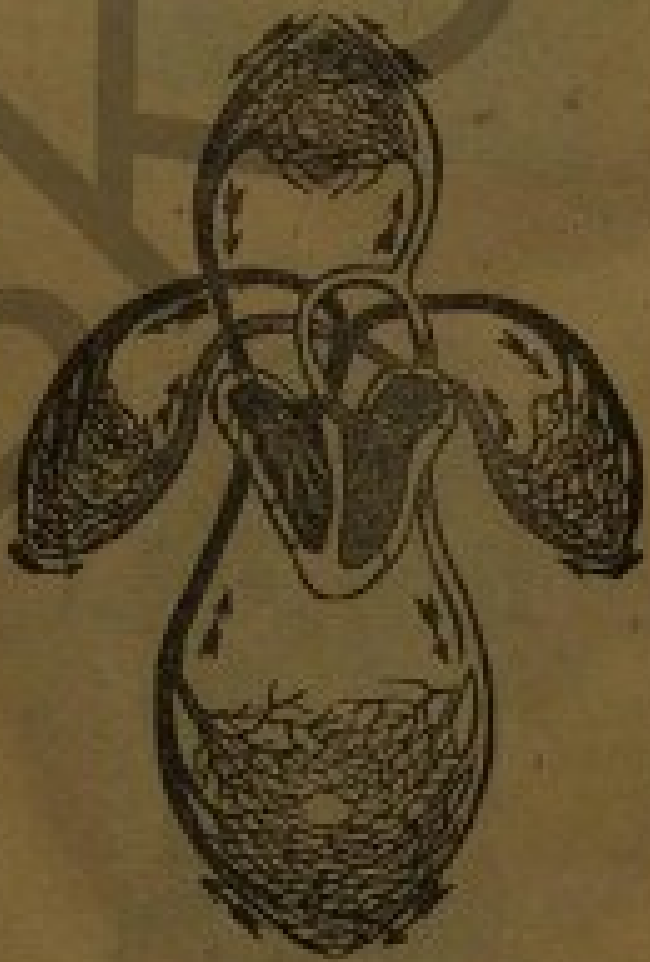

Ngrenja tretete pake duke pertypsure, p' andaj qerin duhet' te haje nga dal' e te pertypsqe mire.

Hasdaj nga kaperxheri vete ne lakûrit, ße atje pi en e tretete ße mê, pa xherazete ne zoret e atje tretete mire.

Pembat' e vegele e pembrjne gakne duke ßelitere nga zoreto ß' e spijen' ne zemret.

Zemra e perbag gakne me pembat se gide trupt, pembat' e tjere e kolltjne se ris ze zemret, m' anet tjatre zemra ja ep grape me pembat' muskeris' se barße, era, duke mare fryme qerin, hyn nga lebyti ne muskerit, e qeron pakze, duke mare ßengjile, q' e mbleû ze-per trupt, pembat' e spijene te qernare ze zemret, e cila me pembat e perbap se ris. Kosta gra punon pa pushuare paku e vjen gelb.

Il' andaj ße zemera s' qendron e s' çlodhete kupe, as fryma s' punon.

Kur punon zemra, mbetete ße fryma, mbarohete pejtj' e qerit.

Kejo este vdekja.

Ilo zemra nga-qe-here qetohete pake, pa ze se ris e punon, p' atehaj te vdekur'ne të kane sa te ftohet' e te ngrihe fare ße te prisete pake, pastaj të vene ne ßtt.

Duke kapure dejt' e duke keputure trupi, qetohete qerin e vjen gazi.

Endopa na pelen se mendjene nuk' e ze gami.

Ele kalsete nga trupi i ngajne qerit, ße ato s' jane fare pa ment e pa ndjenje, si done te padiskurite.

Her te pasure qerin semdene te mir' e trupne te sendose, duhet' t' i kete ne kujdese.

Te kemi trupne te kare, peben' e plaçkene te pafekiqure, vendin' e shtepine te pandraket' e pa lagesire.

Fryma ße drita e zgzit ereme, andaj tek pi, e mê eume kn ße qerin te mos jene ndezure drita eum' e te mos gendene eume qares.

Ngrenj' e qerivt este nisi, bulmeti, vetu, buka, ga ße emblesirat' e lakrat' e jemete.

Ilo qeriu te kaje sa te zgiqete, nuke sa te fryhete.

I urti ha per te pojture, i mapi gon per te ugrene.

Herin te vlerte aqe, sa te mos dersiq' e te mos mberßihqe.

Huna ë sendos më mire aga te gilla qetine, portlasi ße papunesija jan' armiket' e sendetit.

Ilo ma ç' do pune qeriu duhet' te krua mat' e prue.

Fjala—as farc pak' as farc sume—est' e drejte. Vertet qeriu ka nevoje te mallr per sendetu' e trupit, po ka ße më sume nevoje per sendetu' e ßpirtit.

Herin per te bere qeri i mbarnare duhet' te jete i apesyer' e i kupetsare, i mesuar' e i kenduare mjaft, i qytetsrunr' e i zoterroare, i urt' e i mire, vetije—bukur' e vetßije—qeruare, punetor e mire-bojes, i drejt' e i besuare, pune-mbar' e ßale-mire.

Te kete ze-ndjen' e diturine, miresin' e urtesine, qerezine, miqesine, vakazerine, mesit' e ejche te bukure, dembj' e gilo te mirate, te cojo mesoftra' e mesektaresie ße guhen' e tyre etj etj.

Te mos jete kup' i lik e i pabese, i jaqen' e perles, tradetar e armik, i mzp' e i humbure, kusar e vjedharak, i kiq e i demsim, sares e vrases etj etj.

If' shtre este qeri si duhete, ndryst qeri nuke mund te ßuhete.

FUNT.

TE HA HARA

Faqe	pske	e lsflitore	e drejtuare
4	2	kast' e gladuri	kast' e kuvendit
"	6	"	"
5	9	Mercuri	Merkuri
"	13	Qetuni	Ilyji
"	14	Kroni	Qetuni
"	17	"	"
"	"	Qetunit	Ilyji
"	19	"	"
"	20	Kroni	Qetuni
"	"	"	"
6	5	Qetuni	Ilyji
"	4	"	"
"	6	"	"
"	10	"	"
"	9	228	30-
"	18	vit'	vit,
8	1	pensilohne	pensilohet
"	6	Qetuni	Ilyji
"	7	Kroni	Qetuni
9	1	Qetuni	Ilyji
"	3	Kroni	Qetuni
"	4	"	
"	5	"	
"	6	"	
12	1	katrogaluem	katretuem
"		"	"

15	2	ja	kj
„	3	k polov.	kapelrom.
16	4	rov. vjo	rov. vjo

18	2		

„	1	prtoŽolov	protiŽolov
„	6	sledek r	sledekor
„	6	zvuk	Zvuk
„	7	vrsklise	hrsklise
19	5	v plaforí	v kontrolí
„	6	trÍgyra	trÍgyra
„	18	Ďyl	Ďyl
„	18	„	„
„	19	kmitar	kmitat
„	22	vzto	vjra
20	6	Qmg	Qvgl
„	—	i Di-ili	ri Ji
„	7	„	„

„	8	i Dieżi	diéżi
„	8	„	„
„	20	„	„
„	13	„	„
„	22	„	„
„	23	„	„
„	24	„	„
„	25	„	„
„	26	„	„
„	27	„	„
„	30	saiás	ryde
„	„	gris	gris
31	6	s krvai	„
„	8	dekres	dekrés
„	10	dekrés	dekrés
„	17	ubrémaures	mbrémaures
„	18	dieżir	diéżir,
„	„	perendaurit	perendaurit
„	29	Zoti	Ilyji
33	1	każe ngrahnai	każe ngyhnai
„	2	[illegible]	[illegible]
„	4	[illegible]	[illegible]
„	9	[illegible]	
34	1	Afrésin	Ilrrésin
„	2	Ilrrésin	Afrésin
35	1	s krvai	„
36	1	Zoti i Zoti	Ilyji
„	2	s e Krvai	
37	1	Lasaróti	Sapeliot
„	3	Ath	Ayia
„	6	e pjakuni	e kanierit
38	4	baskon	beskon
38	5	Gojaś	Gojaś
42	1	Ire	Ire
„	3	se valsare	te vasare
47	7	3nit	kod,
„	14	qrisc.	qrisc,
52	5	qe	qe
63	3	spin	spin
65	2	2—	—1
„	6	trupint	trupit
„	13	sjkiv	sjkivo

67		(F. 34)	(F. 35)
70		(F. 39)	(F. 36)
73	3	ens	ens
74	3	bije	bije
76	8	Jane	Jane
79	7	Kersi	Krsi
81	4	o	o
83	13	sust	sust
„	15	Ilekrik,	Ilekrik,
85	18	frunt	krunt
„	19	kaçkovet	kaçkovet
„	„	spirtus	spirtus
87	1	sujš	sujš
92	20	·ip·	·ip·
96	22	·a·	·a·
99	11	klerik	kerik
„	20	·ejn	·ejn
21	3	te	te
99	7	qe	qe
„	12	ejalkue	ejalkue
93	3	gekuedi	gekuedi
94	21	·i·	·i·
95	16	pucem	pucem
99	15	ejatre	ejatre
100	11	Ilerjesusi	Ilerjesusi
103	19	pucellat	pucellat
105	2	Ilerjesus	Ilerjesus
„	18	Gostave	Kristus
106	13	Valša	Valjš
108	9	pakjet	pakjet
„	16	Kapsi	Kasji
110	26	Kostari	Kostar
111	6	Ilaskesi	Ilaksem

PRIST

BKSH

BKSH

BKSH